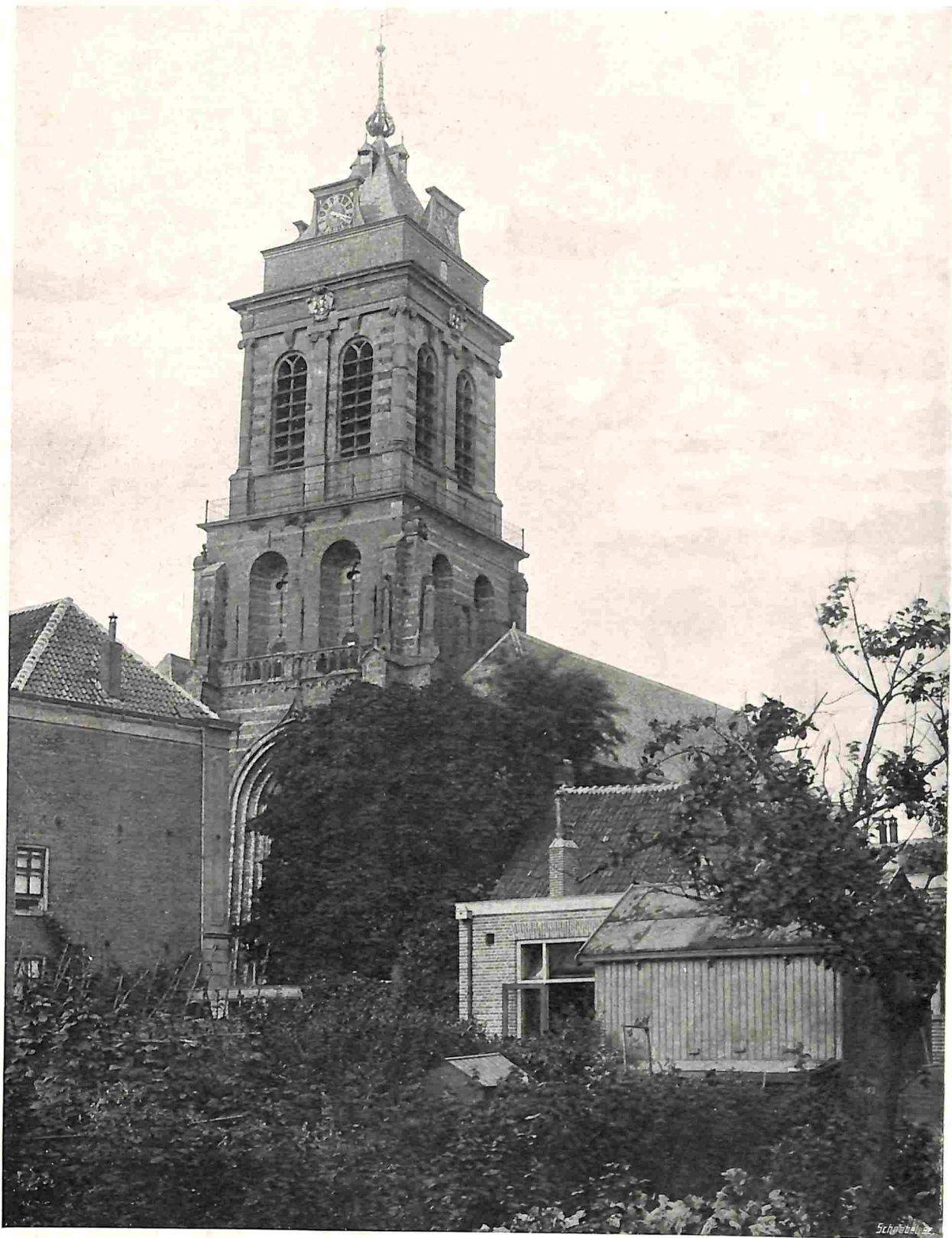

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 11

ZATERDAG 13 MAART 1920.

SCHOONHOVEN. GEZICHT OP DEN BARTHOLOMEUSTOREN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

KINDEREN DER ZEE (II), NAAR HET ENGELSCH VAN H. DE VERE STACPOLE	BIZ. 122
SCHOONHOVEN (SLOT), DOOR W. F. J. DEN UYL, GEÏLL.	BIZ. 121, 124—129
DE KRIS, UIT HET FRANSCH VAN TRISTAN BERNARD, VERTAALD DOOR M. PERMYS	BLZ. 127
NOG EENS VOLKSRAADSELS, DOOR J. SCHUITMAKER CZN.	„ 128
KWAIDAN OF GEHEIMZINNIGE VERHALEN UIT HET OUDE JAPAN, DOOR LACFODIO HEARN	„ 128
ZIGEUNERMODEL, DOOR THEO DE VEER, GEÏLL.	„ 130
ORCHIDEËN, DOOR T.—V. D., GEÏLLUSTREERD	„ 131
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	„ 131
MIMOSA'S, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	„ 132

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adreſſeeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

KINDEREN DER ZEE.

II) Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.

BOEK II.

HET LAND VAN DE ALK.

MAGNUSS slaakte een zucht van verlichting en begon daarna de Denen te vervloeken. Duizenden jaren geleden was IJsland door Scandinaviërs bevolkt. Deze brachten den ouden taalwortel met zich, waarvan alle moderne Scandinavische talen zijn afgeleid.

In dit stille, afgelegene oord is de taal onveranderd gebleven, en wanneer men twee IJslanders een gesprek hoort voeren, hoort men dezelfde taal als in de dagen van Snorri en Burnt Njal.

Hun gedachtengang is eveneens nagenoeg dezelfde gebleven, met dit verschil, dat, inplaats van er uitdrukking aan te geven door stokken en speren, zij nu pen en inkt en woorden gebruiken, en dat hun oorlogsveld inplaats van de vlakte van Thingvaeller, nu is geworden het gedrukte blad papier en het kleine, van grijsen steen opgetrokken Parlementsgebouw, midden in de stad.

Iedereen doet aan politiek, en er zijn twintig, grootendeels politieke dagbladen, die elk een oplaag van een paar duizend exemplaren hebben, gekocht door mannen van Magnuss' slag.

IJsland staat onder Deensch Protectoraat. Dit gaf den IJslanders een eigen bestuur, en doktoren, opvoedkundigen en een kanonneerboot om hun visscherij te beschermen, en toch haten de IJslanders de Denen. Waarom? Omdat dit krachtige ras nooit het kwaad kan vergeven, hun in lang vervlogen jaren door de Denen aangedaan.

Magnuss schold dus op de Denen en Olsen deed mede, totdat zij de steenen scheepshelling bereikten, welke recht uit zee, naar de hoofdstraat van de stad leidde. Zij wemelde van menschen: vrouwen, kinderen en mannen. De halve bevolking was uitge-loopen om de bemanning van Leith te verwelkomen, en toen de twee kabelmannen zich een weg door de menigte baanden, kwam er geen einde aan de handdrukken der mannen en zijdelingsche blikken der vrouwen naar Ericsson's knap gelaat.

O, die vrouwen van IJsland! Welk mysterie ligt in de uitdrukking harer gelaatstreken!

Mooi of leelijk, donker of blond, dat maakt geen verschil. Het is alsof zij nooit hebben geglimlacht. Zij schijnen vervuld van de herinnering aan de een of andere sombere, en toch verheffende gedachte. Men zou zich kunnen voorstellen, dat een groote nationale held den vorigen dag was gestorven en dat dit feit slechts den vrouwen bekend was.

„Ik zie je vader niet,” sprak Magnuss, die de vorige maal toen

hij in Reykjavik was geweest, den ouderen Ericsson had ontmoet.

„Hij is dood,” antwoordde Ericsson.

Magnuss bleef stil staan en zag zijn metgezel verwonderd aan.

„Dood? Wie heeft je dat verteld?”

„Bjarni Olsen.”

Voor een oogenblik dacht de lichtbewogen Magnuss, dat zijn vriend het hardste hart ter wereld bezat, maar toen hij zag hoe diens lippen beefden, beseftte hij de hevige smart, welke zoo krachtig werd onderdrukt.

Hij greep zijn arm en leidde hem naar de bar van het Zoega-hotel.

Ofschoon het tegen tien uur liep, was het toch nog helder dag; de stad, met haar gegolfd plaatijzeren huizen, was nog geheel wakker en in de straten bewoog zich een dichte menigte: Deensche matrozen van de kanonneerboot welke in de haven lag, Fransche matrozen van een visschersvaartuig dat was binnen-geloopt om hersteld te worden; menschen, heen en weer gaande, van en naar de „Bothnia” en mannen van een grooten Groenland-schen robbenjager, welke den daarop volgende morgen zou vertrekken.

Reykjavik ligt aan de zeezijde van een woeste vlakte, welke zich in gebroken rotsstukken uitstrekt tot aan den voet van de heuvelen van een groot, vulcanisch plateau, dat den geheelen gezichtseinder bevolkt met vormen van ruiters in lange gewaden, die in vluggen draf rijden en zich diep neerbuigen.

Alles is nog precies hetzelfde, zooals het was bij het ontstaan der wereld, toen de Sauriërs de zwarte kust bevolkten, en de vuren der vulcanische heuvelen den gloed beantwoordden van de Snaefel, tachtig mijlen ver gelegen, aan den anderen kant der Faxafjord; precies hetzelfde, met dit onderscheid, dat de Sauriërs zijn verdwenen en de vuren zijn uitgedoofd.

De straten van het kleine stadje aan de zee leiden u, met een uitzondering, geen van allen buiten de stad. Zij brengen u naar zee, naar prikkeldraad en opengesneden schelvischen, die op de lavablokken liggen te drogen. Slechts een enkele weg leidt naar de binnenlanden, langs heete bronnen, naar de heuvelen in het verschiët en Thingvaeller. Het is de eenige weg op IJsland, welke zich over eenigen grooteren afstand uitstrekt, en vandaar heeft men een mooi uitzicht op de heete bronnen, waarbij zich de wasscherijen van de geheele stad bevinden; en achter dien rook verheft zich het leprahospitaal, in de verte aan den oever der zee.

Er stonden veel menschen voor de toonbank van het „Zoega-Hotel”, want het liep tegen sluitingstijd. Het is de vreemdsoortigste plaats ter wereld, want wanneer het Parlement zitting heeft, kan men daar in het seizoen een lid van het Parlement zien zitten, den kapitein van een walvischvaarder, of een Groenlandsche robbenjager, die er zijn rum drinkt, een Lord die voor de zalmvisscherij is gekomen in gesprek met zijn helper, Franschen, Duitschers, Denen, Oostenrijkers, Zweden, Engelschen, Amerikanen, Amerikaansche IJslanders, Zwitsersche gidsen, dichters uit de stad zelf, en journalisten, behalve nog de pony-verhuurders en de inlandsche gidsen.

Magnuss, die een kamer en dranken had besteld voor hemzelf en Ericsson, zag om zich heen om een plaats aan een der tafeltjes te bemachtigen, toen een groote man, die daar dichtbij zijn courant de „Visir” zat te lezen, deze neerlegde, opstond en op hem toetrad. Het was Helgi Stefansson, de gemeente-notaris en een der voornaamste advocaten van Reykjavik.

„Wel, daar zijn Erik Ericsson”, zeide hij, „en Jonass Magnuss! Dat is een verrassing. Je hebt zeker het treurige nieuws reeds gehoord?”

„Van mijn vader?” vroeg Ericsson.

„Ja. Het was een slag voor de geheele stad, want geen man was zoo geëerd als hij. Maar heb je mijn brief niet ontvangen?”

„Neen,” sprak Ericsson. „Ik heb van niemand een brief gekregen en ik hoorde het eerst van Bjarni Olsen.”

„Zoo, zoo,” zeide Stefansson, „het zal je dan wel verwonderen dat je vader een flinke som geld had opgespaard, alles veilig had belegd op de Landsbanki, en dat jij de eenige erfgenaam bent. Ik behartigde zijn zaken, en het testament, even als alle andere papieren van waarde, zijn in verzekerde bewaring op mijn kantoor.”

„Een flinke som geld?” sprak Ericsson verwonderd. De gedachte aan geld was nooit bij hem opgekomen. Zijn vader had een kleine visscherij gehad, doch men vermoedde steeds algemeen, dat hij diep in de schulden zat. Terwijl hij een armoedig gezicht trok, had hij echter intusschen zijn beurs gespekt.

Zelfs ten koste van zijn zoon, want Ericsson had hem herhaalde malen geld gestuurd, groote sommen betrekkelijk; gratificaties, verdiend met het kabelwerk, en kleinere bedragen van zijn salaris.

„Een groote som geld? Hoeveel dan wel?”

„Wel, er is meer dan achtduizend Kronur*) op de Bank, goed belegd, en dan het huis, dat je tweeduizend Kronur op zal brengen, als je het zoudt willen verkoopen. Laat ons zeggen, tienduizend kronur als alle onkosten zijn betaald.”

„Tienduizend kronur!” zeide Ericsson verbaasd en verbaasd. Het scheen hem toe, alsof de lange, slungelachtige Stefansson lijkheid te bestaan. „Tienduizend kronur! Maar dat is onmogelijk! Hij bezat niets.”

*) 1 Kronur heeft de waarde van zeventig cents.

„O, hij was een gesloten man. Niets? Wel, hoelang dreef hij dat zaakje al? Meer dan twintig jaar. Het is waar dat hij zoo nu en dan slappe jaren had, maar hij hield vol en liet de kronur voor wat ze waren, en nu zie je het resultaat. Wel, ik moet weg. Je wilt natuurlijk morgenochtend wel bij mij op het kantoor komen. Ik heb mijn adres veranderd. Ik woon nu dicht bij de Landsbanki. Iedereen kan je den weg wijzen.”

Hij vertrok, en Ericsson wendde zich tot Magnuss. Hij verwachtte dat deze hem zou gelukwenschen. Doch Magnuss zweeg. Afgunst verteerde hem. Hij had zijn geheele leven hard gewerkt, en zich vaak genoegens ontzegd, kronur bij kronur op zij gelegd, hij had tegenover zijn kameraad gepocht op de drieduizend kronur die hij op de Bank had liggen, en nu had Ericsson, die nooit gespaard en zijn geld aan vrouwen vergooid had, opeens tienduizend kronur in zijn bezit!

„Wel, wat scheelt er aan?” vroeg Ericsson.

„Niets, niets”, antwoordde Magnuss. „Daar ga je en geluk met je geld, alhoewel het driemaal zooveel is, als waarvoor ik al die jaren heb gewerkt.”

Hij brak de suiker aan stukken, liet deze vallen in zijn glas warme rum, als een ondeugend kind; toen dronk hij het leeg. Er waren tranen in zijn oogen, en zijn glas met een smak op de toonbank neerzettend, veegde hij zijn mond met den rug van zijn hand af, en haalde pijp en tabaksdoos uit zijn zak.

„Magnuss,” zei Ericsson, die hem scherp had gadegeslagen, „je bent een lastige kerel om mee om te gaan.”

Magnuss keek naar den plok tabak in zijn hand, welke hij met zijn mes bewerkte.

„Nu,” sprak hij, „als ik dan zoo moeilijk ben om mee op te schieten, is het misschien beter dat je een ander zoekt.”

„Je bent lastig om mee om te gaan,” vervolgde Ericsson, „en geen ander op die oude hoeker, waar wij zoo pas vandaan zijn gekomen, zou je tegenstrijdigheden en je lastig humeur hebben verdragen zooals ik.”

Hij schoof de glazen over de toonbank naar de buffetjuffrouw toe, om ze weer te laten vullen.

„Je hebt ruzie gezocht met Helgi Olsen, met Neilsson, met mij en ik ben de eenige die je vriend is gebleven.”

„Een mooie vriend!” zei Magnuss, „en hoe heb je je vriendschap getoond?”

„Door jou, als je te veel op hadt, uit kroegen te halen, en door je, zooals in Tonkin, op mijn rug te dragen toen je stomdronken was, met een heele troep schreeuwende kinderen achter mij aan. Hou nu eens even je mond, tot ik de rest van mijn meening over je heb gezegd. Ik bleef je trouw omdat je dat waard bent en je bovendien de eenige waarachtige vriend bent, dien ik ooit heb gehad. Je bent 't nog, en de helft van dat geld is 't jouwe, als je het wilt hebben.”

Magnuss, die zijn glas terzijde had geschoven, alsof hij zich niet wilde verwaardigen met een man als Ericsson te drinken, staarde zijn metgezel aan, alsof hij niet begreep waar deze heen wilde. Toen, ziende dat Ericsson het meende, kleurde een bos zijn gelaat en hals, de bos van schaamte over zijn eigen minheid. Ericsson had zich niet alleen zijn meester getoond door de hulp van zijn geld, maar ook omdat hij had bewezen de grootmoedigste te zijn.

„Dank je lekker!” sprak Magnuss. „Het geld is van jou. Ik heb genoeg en geld dat ik niet zelf heb verdiend, is voor mij geen geld. Maar toch dank ik je.” Plotseling kwam zijn betere natuur boven, en baande zich een weg door den nevel van kleinzieligheid, jaloezie en haat om het geluk van een ander, en zijn hand uitstrekkend, drukte hij die van zijn vriend.

Het was iets eigenaardigs dat, ofschoon Ericsson steeds het slechte in Magnuss wakker riep, dit gedurende hun langdurige vriendschap was verminderd.

Ericsson had het menige slag toegebracht maar zijn natuurlijke edelmoedigheid en de onbewuste vriendelijkheid in zijn karakter, hadden altijd overwonnen. Daarentegen had Magnuss op een vreemdsoortige wijze het goede in Ericsson ontwikkeld. Diens grootmoedigheid om Magnuss de helft van zijn plotseling verworven fortuin aan te bieden, zou nooit tot uiting zijn gekomen, zonder Magnuss' invloed.

„Nu,” sprak Ericsson, „het aanbod is er, en het staat je vrij het aan te nemen of niet, of zullen wij ons geld samenvoegen en compagnons worden?”

„Compagnons?”

„Wel, herinner je je niet dien avond dat we langs de kust van Noto kruisten en dat ik je toen voorstelde naar de Breidifjord te gaan en daar een visscherij te beginnen?”

„Jawel,” zei Magnuss, „dat was 'k zoo half en half vergeten, maar verleden keer zei je tegen mij, toen ik je voorstelde met mij naar de Breidifjord te gaan, dat je in Reykjavik wilde blijven.”

„Ja, maar toen had ik ook nog geen tienduizend kronur, zie je? Daarmee kun je heel wat beginnen. Je kunt mede-eigenaar worden van een visschersboot, of een stuk koopen van het gedeelte der rivier, dat het eigendom is van je oom. Bovendien heeft Reykjavik, nu mijn vader is gestorven, niets aantrekkelijks meer voor mij. Eens was het de geheele wereld voor me, maar nu ik Kopenhagen en andere vreemde havens heb gezien, schijnt het mij een klein nest toe. Het is niets dan een visschersplaatsje, dat doet alsof het een stad is, en daarom ga ik liever naar een klein visschersdorp, waar het rustig is en waar minder menschen zijn.”

Magnuss was eensklaps vuur en vlam. Een gift in baar geld wilde hij niet aannemen, maar compagnons worden in een zaak,

waarin hij door zijn werk en kunde als zeeman en visscher, zijn tekort aan kapitaal kon aanvullen, was heel wat anders.

„Waarachtig,” zeide hij. „Dat voorstel staat me aan. Ik ken de Breidifjord van Flatey tot Breidavik, en niet slechts de Breidifjord, maar de Falknafjord en de Arnafjord en de geheele kust tot Adalvik ook. Ik doe met je mee, wat je ook begint, maar onder één voorwaarde. Dat we klein beginnen.”

„Volkomen juist!” sprak Ericsson, „het is beter klein te beginnen en groot te eindigen, dan groot te beginnen en klein te eindigen. Maar wij kunnen geen plannen maken, vóór wij daar zijn. Hoe groot is Skarsstöd, waar je oom woont?”

„O, groot genoeg voor ons,” antwoordde Magnuss. „Er is een herberg, waar wij kunnen wonen, maar Stefan Gunarsson zal ons zeker bij zich aan huis willen nemen. Hij leeft alleen met Schwalla.”

Ericsson had Schwalla bijna vergeten, en het hooren van haar naam maakte hem een oogenblik stil. Sedert de geheimzinnige gebeurtenissen op de kust van Noto, had hij met geen enkel meisje gesproken of naar een gekeken. Hij verafschuwde de geheele vrouwelijke sexe.

„Ik zal wel in het logement gaan logeeren,” zeide hij. „Ik heb geen lust in gezelschap, ik zoek een plaats, waar men niet altijd menschen ziet of tegen hen hoeft te praten. Ik ga daar heen om te werken, en hoe eerder wij werk hebben, hoe beter.”

Magnuss stemde stilzwijgend toe. Hij dronk het overschot van zijn glas rum leeg, want het was sluitingstijd; daarop volgde hij Ericsson naar hun kamer onder de hanebalken. Het was hem niet ontgaan, dat het noemen van den meisjesnaam Ericsson somber had gestemd, en voor de honderdste maal pijnigde hij zijn hersens ermede, wat hiervan de reden zou zijn.

Dien nacht hoorde hij, terwijl hij wakker lag en luchtkasteelen droomde voor de toekomst, dat Ericsson zich onrustig in zijn bed bewoog. Tegen den morgen schrikte hij wakker, doordat deze in zijn slaap hardop schreeuwde. Hij sprong uit bed en schudde hem wakker.

„Wat scheelt jou?” riep Magnuss uit.

„De Japansche,” antwoordde Ericsson, met oogen vol ontzetting om zich heen starend. „O, ze is weg!”

Toen, klaar wakker, viel hij in het kussen terug, en mompelde dat hij gedroomd had van een geest.

Magnuss echter wist, dat hij van een meisje had gedroomd.

HOOFDSTUK III.

BIJ STEFANSSON.

Den volgenden morgen verlieten zij, na ontbeten te hebben, het logement en begaven zich naar het kantoor van Stefansson. Ericsson was volkomen opgeknapt en scheen zijn nachtmerrie geheel te zijn vergeten. Magnuss was stil en afgetrokken. Het geheimzinnige gebeuren, zijn metgezel overkomen, dat hem in benauwde dromen achtervolgde, en hem totaal veranderd had, oefende groote bekoring uit op zijn gemoed.

Nieuwsgierigheid was een van zijn zwakheden, en wat deze zaak betrof gedroeg hij zich als een vrouw.

Zij vroegen den weg naar Helgi Stefansson en troffen hem thuis. Stefansson was een der notabelen van Reykjavik, ongeveer in rang gelijk met den Burgemeester en den Engelschen Consul, want in Reykjavik is, evenals in London, het gezelschapsleven in klassen verdeeld.

De Bisschop bekleedt de eerste plaats, dan komen de Minister van IJsland, de voornaamste doktoren en volksvertegenwoordigers; daarop volgen de burgemeester, de voornaamste vertegenwoordigers der wet en de konsuls. De journalisten vertegenwoordigen een op zichzelf staande klasse, tusschen die van den burgemeester en de hogere standen der zakenmenschen in en deze laatste vormen weer verschillende trappen boven het visschersvolk.

Hoewel van zee uit, of wanneer men door de straten loopt, Reykjavik op het eerste gezicht niet veel meer schijnt dan een opgeschoten visschersdorp, is het inderdaad een stad van een niet te onderschatten finantiële beteekenis.

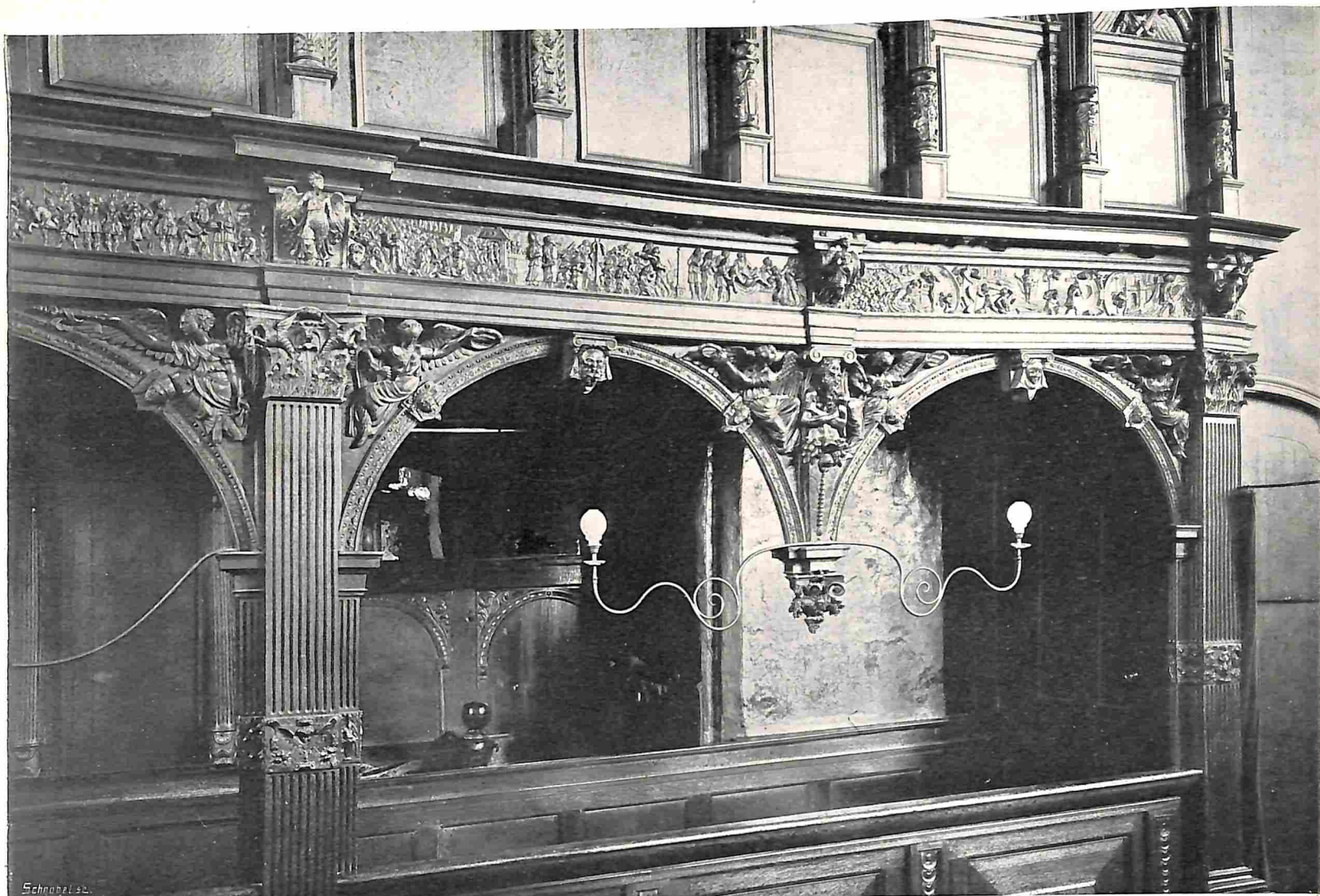
Het maatschappelijk leven, welks seizoen begint bij de eerste stralen van het Noorderlicht, duurt voort met bals en partijen, totdat de Lente de eerste belofte van een zomer zonder einde over de Faxafjord brengt. Maar deze vreemde stad van gegolfd plaatijzeren huizen, tinnen daken en vischdrogerijen op blokken van lava, is meer dan een maatschappelijk middelpunt. Het is er ook een van beschaving.

Zooals gij de poëzie vindt tusschen de wilde bloemen aan den voet der Jokulls en in de woeste valleien van basalt, vindt gij hier, in deze afgelegen stad aan de Faxafjord, alle gevoelens voor het mooie en grootsche niet alléén bij de hogere standen, maar ook in de volksklassen.

De visschers en matrozen hebben iets in zich van het zout, dat in staat is de verwording door het materialisme en de grofheid te weerstaan, en elk dezer kleine kristallen heeft een fijn blauw tintje in zich, uit den hemel der dromen. Door niets voelen wij ons meer aangetrokken dan door de natuurlijke beschaving van den man uit het volk, in de wandeling genoemd „een gentleman bij de genade Gods.”

Hierbij vergeleken krijgt de maatschappelijke beschaving het lage eener „pose”, het onechte van iets gemaakts; en op IJsland beheerscht deze natuurlijke beschaving alle standen, van Ericsson af, den visscher en kabelman, tot aan den Bisschop en den Minister.

(Wordt vervolgd).

DÉTAIL VAN HET HEERENGESTOELTE IN DE KERK TE SCHOONHOVEN.

SCHOONHOVEN.

(Slot).

NIET ver van het stadhuis verwijderd staat de oude parochiekerk, die aan den Heiligen Bartholomëus is toegewijd. Een onevenredige verweerde steenmassa, waar zwaar de toren bovenuit stompt; een uit zijn rust en stemming geruikt gebouw met een hellenden, half gothischen-half renaissance toren, maar dat ondanks dit alles toch dierbaar is aan hen, die er hunne herinneringen hebben. Muren, die door ouderdom en veel gebeuren, ziel en wijding hebben ontvangen.

De zeventiende eeuw was een roemvolle tijd voor ons land maar 't waren ook dagen waarin menig oud bouwwerk of gesloopt of onherkenbaar veranderd werd. Ook deze kerk moest 't in het midden dier eeuw ontgelden (1657/58). 't Was een kruiskerk oorspronkelijk, waarvan de dwarsvleugels met een hoog raam uitzagen in het midden der Kerkstraat en aan den tegen overgestelden kant op den doodenhof. Deze dwarsvleugels, die altijd op zulk een aangename wijze de strakke lijn van een muur onderbreken, zag men toen ten deele afbreken en het geheele Noorderpand veranderen.

Een vijftal jaren te voren waren de oude fraaie pijlers uit het schip van de kerk vervangen door in hare omgeving misstaande renaissance zuilen, zoodat, toen men aan het einde dezer oplapperijen was, het dak niet meer lekte, er wellicht meer zitplaatsen waren dan voorheen... maar de harmonie van dit bouwwerk tot in den grond verstoord was.

Toch ontbrak het den toenmaligen Regeerders niet aan de noodige toewijding. Want juist in die dagen is het kostelijk Heerengestoelte opgericht; schonken de heeren van de Magistraat en van de Vroedschap twee glazen aan de kerk waarin hunne wapens waren gebrand en werd een nieuwe preekstoel vervaardigd, die volgens de beschrijving achtkantig was en waar in twee rijen boven elkander „zeer konstig en cierlijk” de twaalf apostelen waren uitgehouwen.

En dit alles gebeurde terwijl er voor ongeveer tien jaren zooveel aan den toren was ten koste gelegd: Drie jaren lang had men toen gearbeid aan de algeheele vernieuwing van dien vanaf den ondersten trans.

Een goede afbeelding van den toren van vóór dien tijd is niet bekend. Van Berkum zegt — bij overlevering — dat 't was „een gemeen slegt en laag Toorentje”, 't geen, zijn zwaar gothisch onderstuk in aanmerking genomen, eigenlijk niet wel is aan te nemen.

Hoe 't zij, al is er verschil in stijl tusschen voet en lui ruimte, al helt hij ook bijna anderhalven meter, hij behaagt door rustige kracht en door het evenredige zijner verhoudingen.

Wie hem daar in de Havenstraat, nabij het Weeshuis staande,

ziet opdoen tegen de lucht: zwaar, breed, hoog, het al overheerschend, die zal Schoonhoven rijk weten om zulk een bezit.

Wanneer op deze plek het eerst de gewijde zangen en de wierook opstegen, dat is vergeten. 't Moet vóór het midden der 14e eeuw zijn geweest, want wij lezen in een stuk, gedagteekend 29 October 1354 1), dat het Karmelieten-convent te Schoonhoven belooft dat — wanneer de *Parochie-kerk* aldaar, onder interdict gesteld wordt — het ook den dienst in zijn kapel staken zal.

Bij den grooten brand, dien het stedeke in 1375 teisterde, werd deze kerk zwaar beschadigd, en zoo gebeurde het, dat de heer der stad, Jan van Blois, bij uitersten wil beval, dat men uit zijn nalatenschap „tot horen glazen en tymeringe” 200 guldens zoude beschikbaar stellen. Het koor, zooals we het nu kennen, dagteekent dan ook naar alle waarschijnlijkheid uit de jaren omstreekt 1380, gelijk het toen door herstellingen of door nieuwbouw is geworden.

Spoedig nam de kerk weder in aanzien toe. In 1390 gaf Graaf Guy van Blois — als heer van Schoonhoven en Gouda — den Duitschen ridders de keuze tusschen de parochiekerken van beide steden. Zij kozen die van Schoonhoven, bouwden een huis bij de kerk voor den pastoor — dien zij nu en voortaan uit de niet ridderlijke of adellijke leden hunner Orde benoemden — en stichtten in de stad een commanderij.

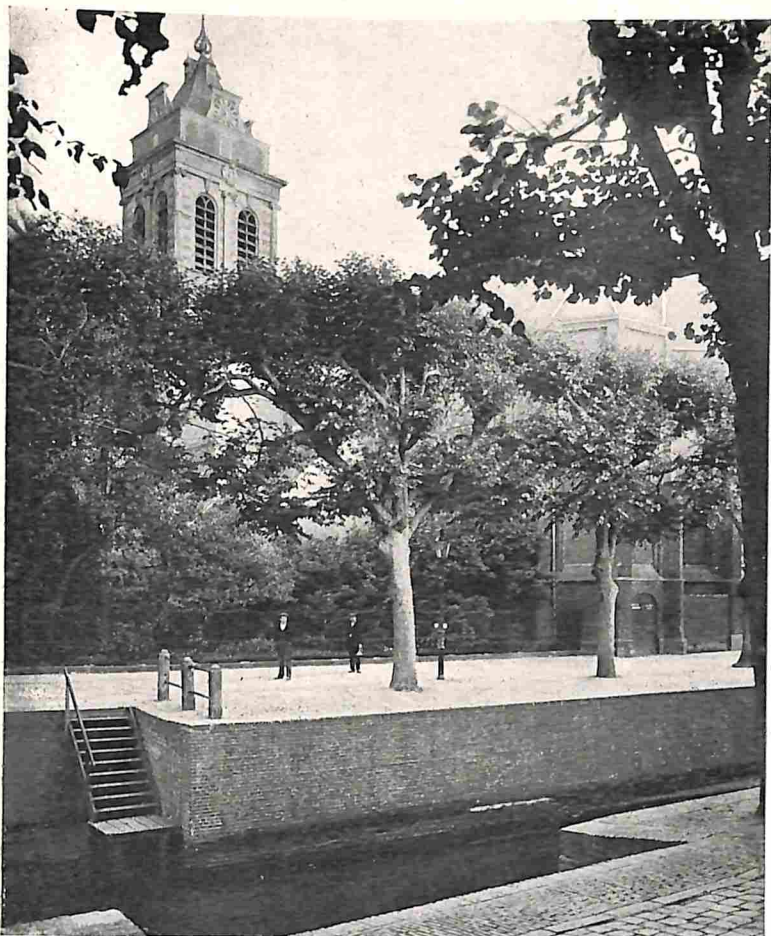
Vijf en dertig jaren later werd het groote stadsvaandel van Rotterdam — dat tijdens het beleg van Schoonhoven in een scheepstrijd op de Lek veroverd was — als zegeteeken in de kerk opgehangen. In de eeuw, waarin dit voorviel, werd er op meer dan tien altaren misse gedaan.

Als men thans door het „Memento mori poortje” — waarvoor voorheen de begrafenisstoeten de kerk binnenschreden — het koor binnengaat, ontwaart men weinig van de oude wijding meer. Enkel nog de hoogte van muren en pijlers, die imponeert.

Boven de plaats waar vroeger het hoofd-altaar stond, hangt streng over een bord, waarop in gulden letters de instelling van het Heilig Avondmaal 2), en boven de kerke-kamer een houten rouwbord van den Schout-bij-nacht G. J. Vos, die overleed in den jare 1789. Ziedaar de eenige versieringen!

Maar waar eenmaal de andere autaren stonden, worden thans de brandspuiten bewaard. En geen beelden meer, geen schilden of fresco's aan de muren 3), die, witgekalkt, nu opgeluisterd worden door brandladders en opgetaste stoven.

Ook de pilaren van hun kronen, de kapiteelen, beroofd, terwijl de eertijds beschilderde, houten gewelven, bijna geheel zijn vergaan.

SCHOONHOVEN. DE KERKTOREN, GEZIEN VAN DE HAVEN.

En toch, bij 't binnentreden van dit ontlusterde koor ontgaat men niet een gevoel van ootmoed: de menselijke gestalte daar klein schrijdend langs de hoog oprijzende pilaren, klein door de hooge en wijde ruimte, en iedere schrede voerend over een grafstede . . . En vooral bij avond, als de lampen flauw schemeren en boven in de gewelven diepe schaduwen duisteren, dan zeker maakt het doorgaan van dit oude koor den geloovige stil en deemoedig.

Tot aan 1821 werd hier begraven en de vloer is nog ten deelen, met grafzerken overdekt. De belangrijkste daarvan — die van den strengen maar dapperen Olivier van Noort, bekend om zijn wereldreis (1598—1601) en uit het beleg van Oostende, en gestorven in 1627 — is voor eenige jaren gelicht en neven den ingang geplaatst om haar tegen algeheel afslijten te behoeden. Een andere merkwaardige steen is die van den schipper Klaes Louwerense Blom, die in 1549 den eersten windmolen naar Spanje overbracht. En relief zijn diens wapen, een schip en een molen, in deze zerk uitgehouwen.

Het koor ten einde gaande ziet men aan weerskanten twee poortjes. Boven het eene staat het jaartal 1566 aangegeven; het verleent toegang tot eene voormalige sacristij, die sedert de Hervorming als kerkekamer wordt gebezigd. Door het andere gaat men een oude kapel binnen, welke nog een 14e eeuwsch kruisgewelf bezit. Reeds sedert onheuchelijke jaren is dit vertrek als stovenbergplaats in gebruik.

In oude tijden werd de afsluiting van het koor gevormd door een oxaal. Van onderen open, konden de geloovigen vanuit het schip der kerk de handelingen des priesters op het koor gadeslaan. Het bovengedeelte was de plaats waarop, tijdens den dienst, het zangkoor stond en waarschijnlijk bevond zich daar tevens het orgel. Toen de Hervormden de kerk in gebruik namen en er geen behoefte meer bestond aan de koor-ruimte, werd die geheel door een muur afgesloten. Het oxaal bleef echter in stand en in 1627 werd het oude Heerengestoelte — dat tot dusverre tegenover de preekstoel had gestaan — daaronder geplaatst. Eerst in 1646 had de groote verandering plaats. In dat jaar viel de aanbesteding van de tegenwoordige Heerenbank, een der doorluchtigste renaissance-houtsnijwerken van zoo grooten omvang, die ons land bezit (afb. op blz. 124). Voor 800 guldens werd het werk gegund aan Claes Christoffels, die als „laechste insetter” een trekpenning genoot van 2 fransche kronen.

Dit zelfde jaar nog werd het oxaal afgebroken en de fundeering gelegd van het nieuwe gestoelte, 't welk in 1653 gereed kwam.

Tot vóór achttien jaar stond boven de donkergebeitste Heerenbank het witte orgel, dat zeer oud was en, naar men zegt, nog het zingen der Roomsche koren op het oxaal begeleid had. In ieder geval was het in 1664 reeds lang in gebruik, want in dat jaar moesten er belangrijke herstellingen aan geschieden (door Houttuin). Een gelukkige gedachte was 't van het Kerkbestuur om dit orgel onder den toren te plaatsen, toen zijn pijpen van ouderdom geen zuivere stem meer hadden.

Het orgel, dat het oude verving, telt méér registers dan het vroegere en zijn geluid is niet valsch, maar zijn somber, al te eenvoudig front mist de bekoring van het vervangen instrument, dat rank en licht, als opsteeg uit de donkere bank beneden.

Aan weerszijden hiervan, tegen den Oostelijken gevel van het voormalige transept, hangen twee hooge, houten schilden. Het eene vereerde het schippersgilde in 1607, het andere de schutterij in 1614, aan de kerk. Op het eerste staan in gulden, gothische karakters Psalm 104: 24—26 en Mattheüs 8: 24—26 te lezen, geflankeerd door afbeeldingen van 17e eeuwse schepen en bekroond door de arke Noach's en een windroos.

Hoog boven in het andere schild staat de Oranje-boom (die blijkbaar voor den patriottischen verfkwest is gespaard gebleven). Daaronder de wapens van Blois (Châtillon) en Schoonhoven. In het middengedeelte, geflankeerd door gesneden zuilen en met een kroonlijst gedekt, zijn de woorden van Psalm 44: 4 en 9 afgebeeld en onderaan ziet men een gesloten helm, waar bijen in- en uitvliegen; welke zinnebeeldige voorstelling wordt verduidelijkt door de woorden: „Vrede is des oorlogs einde”.

Zoo lezende van dezen rijkversierden wand, zou menigeen den indruk ontvangen, dat dit interieur van eene bijzondere bekoring is. Hoe anders is dit, helaas! Want alle schoonheid derft overigens dit misvormde kerke-schip, waarin zelfs de harmonie van de onderlinge verhouding der muren is verstoord en het dak gedragen wordt door zuilen, welke in deze omgeving misstaan.

Verdwenen zijn de gekleurde ramen en de „zeer kunstige en sierlijke” kansel-met-de-twaalf-apostelen; verdwenen is ook al het koperwerk, dat in de eerste helft der vorige eeuw nog blonk en vonkte in de kerk. Hoe kon de wansmaak zoo groot zijn om die hoog van boven neerhangende kronen — welker brandende kaarsen, duizendvoudig door het helle metaal weerspiegeld, de lamp tot één licht-flikkering maken — om die te vervangen door de witgeverfde, ijzeren gaspijpen, die nu de kerk ontsieren? De invoering van gasverlichting deed in 1858 daartoe besluiten, en 7 kronen, 14 branders met blakers, 92 kandelaars en 48 blakers, al koperwerk, werden in dat jaar voor het luttele bedrag van 775 guldens van de hand gedaan. Het „schoone” moest, ook hier in de kerk, voor het „nuttige” wijken.

Een vijftiental jaren daarna werden twee fraai bewerkte koperen lezenaars vervreemd. Deze verkoop verrijkte de kerkelijke kas met f 1,20 per K.G. gewicht aan koper . . .

Er bestaat in den tegenwoordigen tijd kleine vrees, dat de kerk ook van haar laatste schatten beroofd zal worden maar evenmin groote verwachting, dat hare voogden zullen pogen een nieuwen luister bij te zetten aan dit heiligdom.

DE WESTELIJKE HOOFDINGANG IN DEN TOREN TE SCHOONHOVEN.

Tevreden behoort men te zijn als de loodgieter tijdig de lekken soldeert op het dak en als soms ook de muren worden gewit!

De toren, die hoog uit het dak oprijst, is een tastbaar bewijs van hetgeen vroegere geslachten voor hun godsdienst en hun woonplaats hebben overgehad.

De uit de middeleeuwen stammende onderbouw is het liefdevolst bewerkt (afb. op blz. 125, beneden). Tusschen de zeer zware contreforten is, aan de straatzijde, een zuiver gothieken, uit 5 ribben samengestelden, boog gevat, welks tot elkander neiging bekroond wordt door een kruisbloem, terwijl in deze omlijsting een hoog raam met fijne traceeringen zich heft 4).

De contreforten zelve zijn, evenals het tusschenmuurwerk, van rooden baksteen, doorvlochten van zandsteen, en allen verfraaid door sierlijk behouwen nissen, geveltjes en fiooltjes.

Een gothische, steenen balustrade vormt de afsluiting tusschen den onderbouw en het tweede gedeelte. Ook dit deel van den toren dagteekent uit de middeleeuwen doch werd in den jare 1647 zeer belangrijk gewijzigd.

Veel soberder bewerkt dan de voet, bestaat het uit 2½ M. zwaar muurwerk met nis-vormige uitsparingen.

Het derde gedeelte — de lui ruimte — werd in de jaren 1648/49 geheel nieuw opgetrokken en vormt, ondanks zijn renaissance-vormen, een goed geheel met het onderstuk. Het Bentheimer-steenen muurwerk is anderhalve meter zwaar en met galmgaten doorbroken.

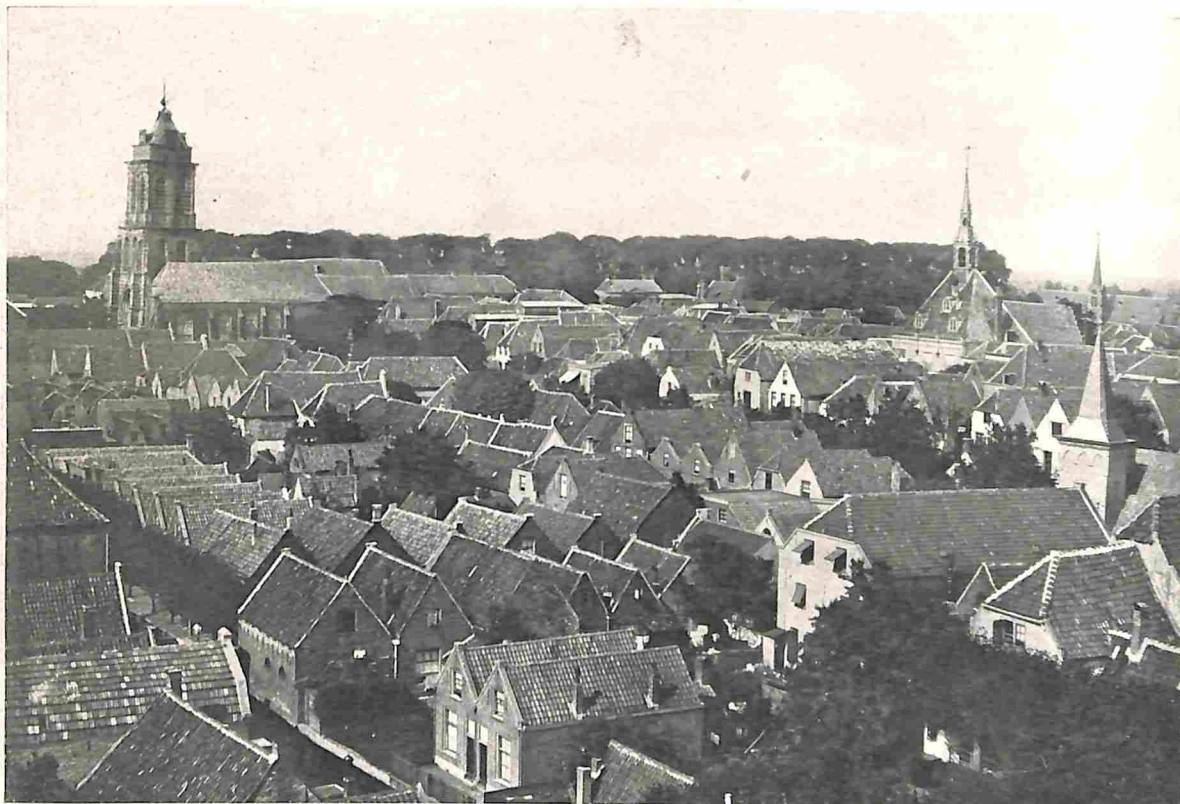
De helm eindelijk, minder zwaar van bouw en geringer van gedaante dan het overige deel van den toren is, dagteekent, evenals de piramidale spits, uit de 18e eeuw.

Gedurende langer dan honderd jaren is men beducht geweest over het verzakken van dezen toren in Oostelijke richting. Allerlei plannen heeft men geopperd om dit euvel te keer te gaan, zelfs het zeer afdoende van hem tot den grond toe af te breken. Het schijnt, dat sinds de toepassing van een verbeterde wijze van klokenluiden, het zakken vrijwel is tot staan gekomen.

Deze twee bouwwerken, het stadhuis en de Sinte Bartholomeüs kerk, zijn Schoonhoven's eenige erfstukken uit de Middeleeuwen. Noch van den doorluchtigen burcht, waarop eenmaal de verwanten van Fransche koningen en Hollandsche graven woonden noch van de oude kloosters, gods- en gasthuizen is enig spoor gebleven. Maar wel resten nog enkele gebouwen uit het daarop gevolgde tijdperk der Hollandsche Renaissance.

Onder deze is de *Veerpoort* de fraaiste (afb. op volgende bladz.). Wanneer men het stadje te water nadert ziet men haar rijzen uit de oude vestingwallen met haar spits-toeloozend leidendak en haar gulden windvaantjes, en onder haar door gaat de vreemdeling Schoonhoven binnen als door een arc de triomphe.

De eenig overgeblevene der vijf poorten, die in de 17e eeuw toegang tot de stad gaven, is zij, maar ook die, welke het mooist bewerkt was. Blijkens haar opschrift in gouden letters werd zij gebouwd tijdens het burgemeesterschap van Jan Kluijt en Mr. Franc van Blokhuijsen ('t welk viel in het jaar 1600) en voltooid in het daarop volgende jaar. Maar toen zij drie eeuwen lang op de Lek had uitgezien, begon zij van ouderdom te vervallen, en ware toen niet het hedendaagsch bestuur der gemeente haar te hulp gekomen, zij zou eerlang geheel zijn vergaan. In het jaar 1918 dan begon de grondige restauratie, waarmede men met Rijkssteun, in 1919 gereed kwam, en die ongeveer f 9000 kostte. Dit werk werd in eigen beheer uitgevoerd door den gemeente-opzichter K. Hensen, onder toezicht van de Commissie voor de monumenten.

PANORAMA VAN SCHOONHOVEN.

Nu staat zij daar weder als ving haar wacht aan de Lek pas onlangs aan. En, al heeft men het opschrift op de poort van 1601 niet aangevuld, zoo zal in de geschiedenis van het stadje toch met gulden letters geschreven blijven: „Van den ondergang gered en in ouden luister hersteld toen F. H. van Kempen, Burgemeester en H. A. Schreuder en G. J. Niekerk Wethouders waren”.

Een andere gevel, welke in de laatste jaren werd gerestaureerd, is die van het *Nutsgebouw* in de Koestraat, een voormalig „distrie- butie-pakhuis” dat gebouwd is in 1565 66. (Zie de afb. op blz. 129).

In 1564 was het koren bevroren en daardoor ontstonden dure tijden. De stad had eenig overtoollig geld in kas en was voornemens daarvoor de heerlijkheid van Bergambacht aan te koopen. De nood der tijden deed haar echter besluiten het pakhuis te doen inrichten tot opslag van granen.

De sierlijke steen in den voorgevel verhaalt nog van dit feit aldus:

Duer t wtvriesen des coorns

Voerleden waer wt volchde duertijt.

Ben ick ghebovt tot stadscoorn

Behovt ter gemeente profijt. (afb. op blz. 128).

Later is dit pakhuis tot school ingericht en werden de zolders verhuurd. In de 19e eeuw was 't als wijnpakhuis in gebruik en verkeerde de voorgevel in een zeer geschonden staat, want het bovengedeelte — waar de trapjes beginnen — was geheel afgebroken en wat nog restte begon sterk te verweeren. Zoo bleef de toestand tot 1905 toen de Mij. tot Nut van 't Algemeen het perceel in eigendom verkreeg en het liet reë maken tot Nutsgebouw. De oude gevel met zijn fraaien steen, werd toen op Rijkskosten geheel in zijn ouden toestand teruggebracht.

Een nog ongerestaureerd gebleven bouwwerk is de *stads-waag*. In 1616 gebouwd, is zij in het jaar 1758 geheel vernieuwd met uitzondering van de gebeeldhouwde houten voorpui. Haar hoog, piramidiaal dak breidt zich aan drie zijden met breede luifels over de straat uit, gestut door karbeels en twee pilaren. Een zelfde soort kleurloze pannen als het stadhuis dekt, ligt ook op dit dak, waarop ook eenmaal blauwe leien glansden.

Evenals in het tegenover Schoonhoven gelegen stadje Nieuwpoort is deze Waag boven het water gebouwd.

In vroeger tijden werd hier een zeer groote hoeveelheid hennep gewogen, die in den lande van de Lek was gegroeid. Sedert lang echter heeft de hennep teelt in den omtrek geen betekenis meer en 't is duidelijk, dat, waar er geen hennep geoogst wordt, het ook niet meer in Schoonhoven op de schalen kan komen. Thans zijn 't in hoofdzaak de krijtende zijen spek en knorrende karbonaadjes, die hier „in de waagschaal worden gesteld”.

Ook nog een paar voorbeelden van achttiende eeuwsche bouwkunde zijn in het stadje overgebleven: een voormalig kerkgebouw der R. C. gemeente (± 1790), dat thans als pakhuis in gebruik is, en het *Doelenhuis*.

Het eerstgenoemde, opgetrokken uit kleine middelen, vertoont daarvan alle kenmerken en kan verder met stilzwijgen worden voorbijgegaan, wijl het zonder enig belang is.

Het Doelenhuis maakt meer indruk door zijn hoogte en breedte dan door zijn schoone vormen. In 1779 kwam het in de plaats van den in 1618 gebouwen Schuttersdoelen, en kostte de voor dien tijd niet geringe som van f 25.242.

Oorspronkelijk in hoofdzaak bestemd voor de vergaderingen van den Burgerkrijgsraad, diende het van 1827—1908 als Instituut en als woning van het hoofd der M.U.L.O. school, terwijl thans het Kantongerecht en het Bureau van de Waarborg van Gouden en Zilveren werken er in zijn gevestigd.

In ditzelfde gebouw nam in den nacht van 28 op 29 Juli 1787 de gemalin van den Stadhouder haar intrek om er het antwoord af te wachten van de Staten van Holland nopens hare aanhouding bij Goejanverwelleshuis. Toen zij vernam dat de Staten de aanhouding hadden goedgekeurd vertrok zij in den vroe- gen morgen van den 30en dier maand weder naar Nijmegen.

Eén bouwwerk moest Schoonhoven, verleden jaar nog pas, uit zijn stadsbeeld missen: de hooge koren- molen, wiens vroolijk wienge- zwaai men diep het veld in, nog zien kon.

Mocht dit het laatste monument zijn in het stadje, dat men moed- willig heeft vernietigd!

W. F. J. DEN UIJL.

1) Bedoeld stuk bevindt zich in het oud-archief der gemeente Utrecht.

2) Beide houten wandborden dagteeken van 1614.

3) Bij het maken van een gat in een der muren, werden voor eenige jaren sporen van muurschilderingen ontdekt, doch men heeft — voor zoover ik weet — de waarde hiervan nooit door deskundigen laten onderzoeken.

4) In de 19e eeuw is dit raam toegemetseld.

DE KRIS.

WAT hebt U een haast, meneer Gambard? Blijft u nog even zitten!

— 't Is haast tien uur, meneer Moutier.....

— Wat doet het er toe? Pas om twaalf uur is de markt afgeloopen: u hebt allen tijd.....

— Jawel zeker. Maar ik heb met mijn vrouw afgesproken dat ik haar bij den coupon-koopman opwacht.

— Nu dan, als ze daar aan 't afdingen is op het laken of het linnen dat ze hebben wil, zal ze zich heusch niet vervelen. Ik wou zoo graag dat u niet wegging voor u mijn zoon gesproken hebt.

— O ja, dat is ook zoo. Hij is terug uit Parijs, niet? En u hebt natuurlijk geen klagen over hem. Heeft hij zijn doctoraal achter den rug?

— Ja, mijn zoon is doctor in de rechten! En wat is zijn moeder in haar schik! Ik niet zoo erg. Ik vind hem wat al te „verparijscht.” Hij heeft daarginds zijn examens voorbereid in ik weet niet welk artistengezelschap. En nu is er iets in zijn conversatie, dat mij niet heelemaal aanstaat. Hij discht je God weet wat voor redevoeringen op over eerlijkheid, eigendom, rechtvaardigheid.... Gisteren nog, aan tafel, als 't niet mijn eigen kind was geweest, was ik de kamer uitgegaan. Maar ik heb me goed gehouden en hem alleen een paar fiksche oorvegen gegeven. Daar komt nog bij, dat ik niet precies weet of hij niet nog altijd een of andere liaison heeft, in Parijs. Hij geeft me veel te veel geld uit. Aldoor geef ik hem, en aldoor zeurt-ie zijn moeder om meer.... Hij gaat erg laat naar bed, en 't is een geweldige toer's morgens om meneer te laten opstaan. God nee hoor! dat komt niet te pas. Als hij zijn weg wil maken, moet hij 't heelemaal anders aanleggen....

— Ik dacht dat u andere plannen met hem hadt. De magistratuur.....

— Op 't oogenblik wil hij niet. Afwachten maar of hij er zin in krijgt.

— U weet zeker dat de jonge Méguin terug is gekomen als rechter van instructie?

— Ja. 't Is een vriend van mijn zoon. Dát schijnt een serieus jongmensch te zijn.

— Wie? de jonge Méguin? Hij zou in staat zijn, zijn bloedeigen vader te veroordeelen. Met hem zou je goed af zijn, om 't een of ander schandaal te smoren, zooals dat geval verleden jaar.. Kijk eens! al kwart over tien, meneer Moutier! Ik moet werkelijk opstappen, mijn beste!.... Hé! wat hebt u daar een mooie wapenverzameling!

— Dat schikt vrij wel. Maar beneden in de ontvangkamer heb ik er een, die is veel interessanter. Ik ga even met u mee om 't u te laten zien. Ik zal u eens mijn Maleischen dolk laten zien, dien ik sinds twee dagen heb. Stel u voor, 't is nu, laat's kijken, ja, — eergisteren komt er een soort zeeman uit ik weet niet wel land, die allerlei vreemde en aardige voorwerpen uit allerlei verre streken bij zich had. Ik heb een wapen van hem gekocht dat hij „Maleische kris” noemde. Is 't een echte Maleische kris? Ik heb er geen verstand van. In ieder geval is 't een zeer curieus wapen. Ik had het al eens vroeger afgebeeld gezien in een boek, maar ik wist niet dat het in werkelijkheid bestond. Als de dolk in de wond zit, druk je op een veer. Dan verdeelt zich het lemmet in tweeën. Trekt men dan het wapen terug, dan veroorzaakt het een afgrijzelijke, kruisvormige verwonding. Gaat u even mee naar beneden? Dan kunt u het eens zien. Weest u voorzichtig hier, met de onderste treden.... 't is erg donker in mijn ontvangkamer, maar de wapenverzameling hangt vlak bij 't raam.... Wat is dát??

— Wat is er dan?

— Nee, die is sterk!

— Wat is er dan aan de hand?

— Mijn maleische dolk is er niet meer! Wie kan hem weggenomen hebben? Neen maar, dat zullen we eens onderzoeken?!

— Kijkt u eens of hij niet op den grond ligt, meneer Moutier! Zijn de spijkers soms afgevallen?

— Neen, de spijkers zitten stevig. Er ligt trouwens niets op den vloer. Wacht eens, dat moet ik ophelderen....

— Ik houd u niet langer op, meneer Moutier.

— Tot straks dan, meneer Gambard! — Justine! Justine! O, ben jij 't, Clémence? Waar is Justine?

— Justine is uit, meneer. Ze is met mevrouw achter in den tuin gegaan. Ik kom net van de markt.

— Maar wat zie je er opgewonden uit, Clémence! Is er wat gebeurd?

— Iets vreeselijks, meneer. Een verschrikkelijk ongeluk! De oude dame van 't kasteel, u weet wel?

— Nou?

— Is gisterenavond om negen uur in haar park vermoord! De tuinman hoorde een gil. Toen hij bij haar kwam, vond hij haar dood liggen! Niemand weet wie 't gedaan heeft, maar 't moet een afschuwelijke kerel zijn. Stel u voor, meneer, zij had hier op haar borst een wond als een kruis.... Wat is er, meneer? Scheelt u iets?

— Niets.... de dood van die dame.... heeft me zoo aangegrepen. Weet mijn vrouw er van?

— Nog niet, meneer....

— Zeg haar niets.... 't Zou haar zenuwachtig maken.

— Mevrouw is al zoo opgewonden. Ik weet niet of ik 't meneer wel mag zeggen.... Meneer Lucien is....

— Wat is er? zeg op!.... Meneer Lucien is....

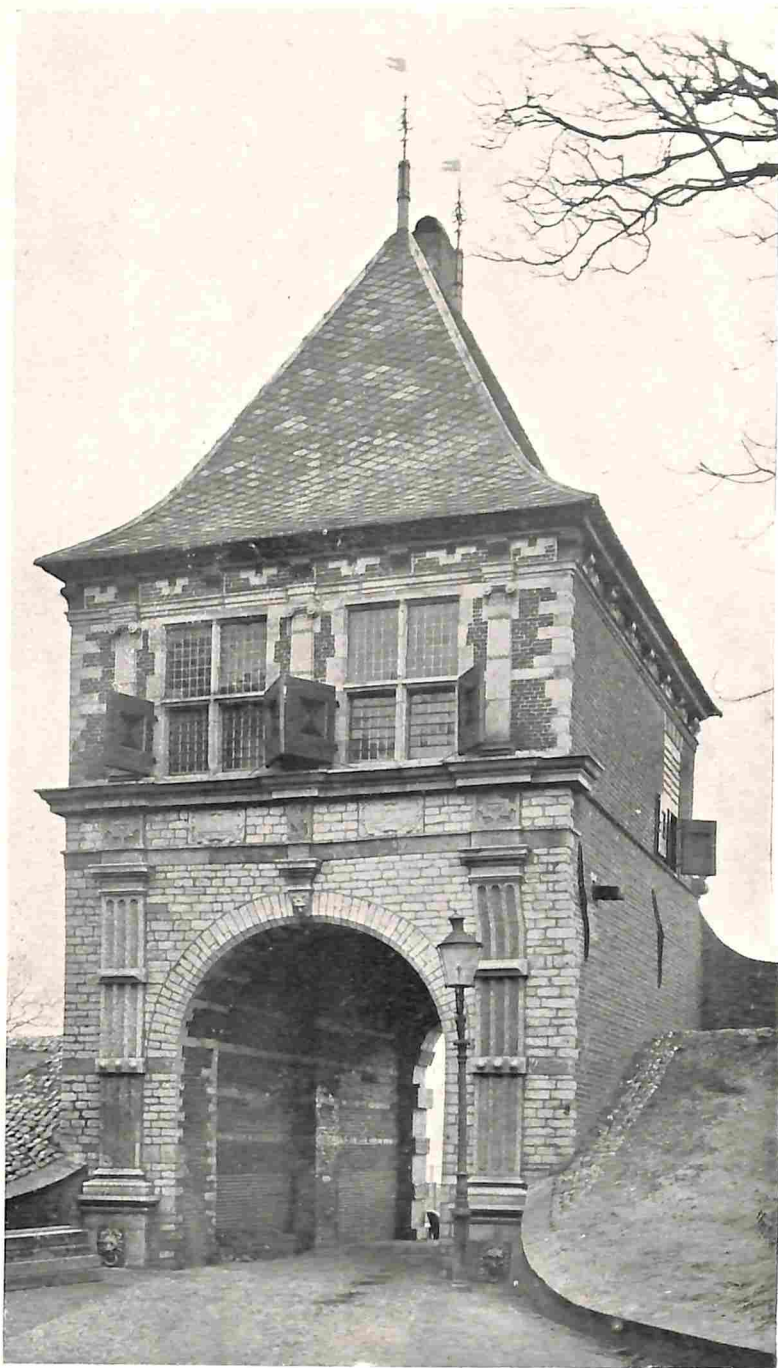

Foto C. Steenberghe.

SCHOONHOVEN.

DE VEER- OF LEKPOORT, BINNENZIJD.

De rivierzijde van deze poort is als voorplaat afgebeeld in het nummer van 18 Augustus 1917.

— Is vannacht niet thuis komen slapen. — Wat scheelt u toch, meneer?

— Ik weet niet.... een misselijk gevoel.... vanmorgen al, neen, gisteren is 't begonnen.

— Zou meneer niet liever naar bed gaan?

— Ja, dadelijk.

— Ik zal u de trap ophelpen.

— Neen, laat maar asjeblieft.

— Jawel, meneer. U kunt haast niet rechtop blijven staan. Kijk maar, ziet u wel? Gaat u even zitten hier, in den grooten stoel. Zoo. Is 't al wat beter?

— Ja, ja....

— Meneer is zeker wat ontgaan over meneer Lucien, die niet thuis is komen slapen....

— Niets van aan. Dwaasheid. Ik voel 't al van gisteren....

— Ik zal mevrouw even waarschuwen.

— Neen! laat haar met rust!

— Daar komt mevrouw net aan. Mevrouw, meneer is wat onlekker....

— Heusch niet! Wat praat ze toch? Ga naar je keuken!

— Mevrouw, ik vertelde meneer dat meneer Lucien....

— Dat had niemand je verzocht. Ga nu maar, en bemoei je met je eigen zaken. Toe dan!.... Dat mensch wordt ondragelijk. Wat heeft ze je verteld van Lucien?

— Och, ik was er een beetje door in de war. En ik voelde me al niet goed.

— Ik vind het niet zoo heel erg, dat hij niet is thuisgekomen, op zijn leeftijd.... Maar ik moet je verklaren dat hij er eigenaardige en geheimzinnige manieren op nahoudt. Wil ik je eens wat vertellen? Nog geen twee minuten geleden komt hij heel behoedzaam binnen. Ik was in de ontvangkamer. Ik ruimde wat op onder de trap, in het hoekje. In het donker zag hij me niet; maar ik zag hem wel; hij ging naar de wapens aan den muur en maakte iets met een spijker vast.... Maar wat is er toch, Edmond? Je wordt zoo verschrikkelijk bleek?

— Niets, heusch niets. Weer dat benauwde gevoel van zoeven. Daar komt het weer.... Ga weg, als je wil.... Ik wou alleen blijven....

— Nu nog mooier! Zal ik je alleen laten als je je zoo naar voelt?

— Er is heusch niets, zeg ik je toch. Ik ben opgewonden. En als ik zie dat je zoo op me let hindert het me, maakt het me zenuwachtig. Ga weg, kindlief, toe, doe me 'n genoeg.

— Je doet me werkelijk verdriet, Edmond. — Wat nu weer, Clémence?

— Iemand om meneer te spreken.

— Je weet dat meneer niet goed is.

— 't Is meneer Méguin, de rechter....

— Zeg maar dat meneer ongesteld is.... Wacht, ik zal hem zelf wel even te woord staan.

— Neen, neen! Laat hem boven komen. Begrepen, Clémence? — Ga uw gang. — En laat jij ons alleen!

— Wat 'n manier van spreken tegen mij!

— Neem me niet kwalijk.... ik smeeek je, laat ons alleen! Hij heeft me misschien iets vertrouwelijks te vragen. In jouw bijzijn zou hij misschien minder vrij kunnen spreken....

— Ik weet werkelijk niet wat je scheelt, Edmond. Het maakt me angstig.... Komt u binnen, meneer Méguin. Ik laat u met mijn man alleen. Tot straks.

— Meneer Méguin.... U begrijpt.... ik had liever dat zij er niet bij was....

— Hebt u uw zoon al gesproken, meneer Moutier?

—Nog niet....

— Maar u weet van den moord op 't kasteel?

—Ja.

— De heele stad weet het. Hoe is 't mogelijk, dat iets zoo gauw ruchtbaar wordt. En.... heeft uw zoon u niets gezegd?

—Neen....

— Hij is mij in deze zaak zeer behulpzaam geweest.... Wij hadden samen gedineerd, we waren naar het theater geweest; toen kwam men mij waarschuwen. Maar wat mankeert u, meneer? voelt u zich niet wel? Wat kijkt u me vreemd aan!....

— Excuseert u me.... Ik weet niet of ik wel goed gehoord heb.... Ik ben versuft. De woorden warrelen.... U zei: u hebt den heelen avond met mijn zoon doorgebracht?

— Ja. Toen is men mij komen waarschuwen, en hij is met me mee naar het kasteel gegaan. Zoodra zag hij de wond of hij riep uit: „Die wond is veroorzaakt door den steek van een maleischen dolk. Mijn vader heeft zulk een wapen thuis”. —

Toen is hij hier dat wapen gaan halen, heel voorzichtig, om niemand wakker te maken. Vooral was hij bang, u op te winden, door zoo plotseling die sombere geschiedenis te vertellen. Hij heeft me het signalement opgegeven van den zeeman die u dien vreemdsoortigen dolk verkocht heeft en die er zeker nog andere bij zich had. Nu is die man zoeven aangehouden, hier drie mijl vandaan. Hij heeft volledige bekentenissen afgelegd, maar toch had ik uw getuigenis nodig.... O, daar is uw zoon. — Zeg, Moutier, je vader weet er al alles van, hoor!....

— 't Is niets, hoor, niets.... Wat opgewonden....

— Neemt u me asjeblijft niet kwalijk.... dat u me ziet huilen.... Ik kan 't niet helpen.... zenuwachtigheid....

— Maar wat is er dan toch, vader? Zeg, wat scheelt je toch?

— Niets! niets, hoor! ik verzeker 't je! niets! geef me maar een zoen, mijn jongen, mijn lieve jongen....

Naar het Fransch van TRISTAN BERNARD.

Nog eens volksraadsels.

Het was 'n eigenaardig toeval dat de redacteur van „Buiten” van mij 'n artikeltje ontving over oude raadsels, terwijl juist 'n artikel van 'n anderen inzender over 't zelfde onderwerp reeds gezet was. De redacteur verzocht me daarom mijn opstelletje in verband met 't hier bovenstaande eenigszins te wijzigen. Gaarne voldeed ik aan dat verzoek.

Ik had in „Die Gartenlaube” 'n oud raadsel gevonden, dat volgens de redactie van dat tijdschrift in verschillende vormen voorkomt en over geheel Duitschland is verspreid. Het moet al vele eeuwen oud zijn:

„Vier hangete, vier gangete, Zwei Wegweiser, und ein Nachtreiber (Vier hangen, vier gaan, twee wijzen den weg en één sleept na)

De oplossing is: Een koe (Vier uiers, vier pooten, twee oogen en 'n staart).

Niet alleen in Germaansche overleveringen, maar ook in oud-

Engelsch en oud-Noorsch is dat raadsel bekend, zegt de schrijver, De Hervarer-sage laat reeds aan Odin de vraag opgeven:

„Vier wandeln, vier hangen, zwei den weg weisen (de oogen) zwei den Hunden wehren (de horens) einer schleppt nach ein Leben lang, der ist allzeit schmutzig (de staart).

Op de Faröer heet het (in 't Oud-Noorsch, maar ook voor ons verstaanbaar):

„Fyra hango — fyra ganga — tvei vega vegin — eit dalar aftast”. In Zwabenland luidt het raadsel:

„Viere ganget, viere hanget, zwei spitziige (de horens) zwei glitziige (de oogen) und einer zottelt hinten nach”.

En in den Elzas: „Vier trample, vier bamble, vier (horens en ooren) lueghe der Himmel an (Vier trappelen, vier bengelen en vier wijzen naar den hemel.) Deze variërende vormen bewijzen hoe levenskrachtig zulke echte voortbrengselen van den dichtsterlijken volksgeest zijn.

Ook bij ons leven 'n aantal oude volksraadsels, die van ouder tot ouder in den volksmond zijn bewaard.

Uit mijn jeugd ('n zestig jaar geleden) herinner ik me, uit Noord-Holland:

1. Een houten huisje, een koper kluisje,
2. Een draaier in 't gat. Rara, wat is dat?

(‘n koffiemolen)

2. „Er staat 'n vrouwtje in de deur
Met 'n mooi wit schortje veur.

Hoe langer dat ze staat,
Hoe langer dat ze vergaat.

(‘n Brandende kaars.)

3. „Tweebien zat op driebien,
Toen kwam vierbien, die wou hem bijten.

Maar tweebien nam driebien

Om vierbeen te smijten.

(‘n Man zat op 'n krukje en smiet er mee naar 'n hond.)

Er zullen er wel meer zijn, ook in andere streken van ons land. Wie wil me er aan helpen?
J. SCHUITMAKER. Cz.

Kwaidan, of geheimzinnige verhalen uit het oude Japan,

DOOR LACFODIO HEARN.

YUKI-ONNA.

IN een dorp in de provincie Musashi woonden twee houthakkers; Mosaku en Minokichi. In den tijd, waarvan ik spreek, was Mosaku een oud man; en Minokichi, zijn knecht, was een knaap van achttien jaar. Elken dag gingen zij samen naar een woud, ongeveer vijf mijlen van hun dorp gelegen. Op den weg naar dat bosch moet men een breede rivier oversteken; en er is een veerpont. Verscheiden malen werd een brug gemaakt waar de veerpont is; maar de brug werd telkens meegevoerd door een overstrooming. Geen gewone brug kan weerstand bieden aan den stroom wanneer de rivier stijgt.

Mosaku en Minokichi waren op hun weg naar huis, op een kouden avond, toen zij door 'n hevigen sneeuwstorm werden overvallen.

Zij bereikten het veer; en zij zagen dat de veerman was weggegaan en zijn boot aan de overzijde der rivier had gelaten. Het was geen dag om te zwemmen; en de houthakkers zochten een schuilplaats in de hut van den veerman — blij tenminste eenige beschutting te vinden. Er was geen kolenkomfoor in de hut, ook geen enkele plaats waar een vuur aangelegd zou kunnen worden; het was slechts een twee-mat vloer, d.w.z. een vloer van ongeveer zes vierkante meter, met een deur en geen raam. Mosaku en Minokichi sloten de deur en gingen liggen om te slapen, zich dichtdekkend met hun strooien regenkleden.

In het eerst hadden zij het niet erg koud; en zij geloofden dat de storm spoedig voorbij zou wezen.

De oude man viel bijna oogenblikkelijk in slaap; maar de knaap, Minokichi, lag langen tijd wakker, luisterend naar den hevigen wind en het aanhoudend suizen van de sneeuw tegen de deur. De rivier brulde; en de hut kraakte en zwaaide als een jonk op zee. Het was een vreeselijke storm en de lucht werd ieder oogenblik kouder; Minokichi rilde onder zijn regenkled. Eindelijk viel ook hij, niettegenstaande de koude in slaap.

Hij werd wakker door een vloed van sneeuw op zijn gezicht. De deur van de hut was open gestooten, en bij het licht der sneeuw — yuki-akari — zag hij een vrouw in het vertrek, een vrouw geheel in het wit. Zij boog zich over Mosaku, en blies haar adem over hem heen; — en haar adem was gelijk een helder witte damp. Bijna op hetzelfde oogenblik keerde zij zich naar Minokichi en boog zich over hem heen. Hij trachtte te schreeuwen, maar merkte dat hij geen enkel geluid kon uitbrengen. De witte vrouw boog zich steeds dieper en dieper over hem heen, tot haar gelaat bijna het zijne raakte. En hij zag dat zij beeldschoon was — ofschoon haar oogen hem vrees aanjoegen.

Foto C. Steenbergh.

SCHOONHOVEN.

DE GEVELSTEEN IN HET GRAANPAKHUIS.

Foto C. Steenbergh.

RIVIERGEZICHT VOOR SCHOONHOVEN.

DE LANDTONG OP DEN VOORGROND LINKS IS ENKELE JAREN GELEDEN IN PLANTSOEN HERSCHAPEN.

Een klein poosje bleef zij hem zoo aankijken; — en toen glimlachte zij en fluisterde:

— Ik had het plan je te behandelen als den anderen man. Maar ik voel medelijden met je omdat je zoo jong bent. . . . Je bent een mooie jongen, Minokichi; en ik zal je nu geen kwaad doen. Maar als je ooit iemand iets vertelt — zelfs je eigen moeder — van hetgeen je dezen nacht hebt gezien, zal ik het weten; en dan zal ik je dooden. . . . Onthoud wat ik zeg!

Met deze woorden keerde zij zich van hem af, en ging de deur uit. Toen was hij in staat zich te bewegen; en hij sprong op en keek naar buiten. Maar de vrouw was nergens te vinden; en de sneeuw vloog woest de hut in.

Minokichi sloot de deur en maakte ze vast door er verscheiden blokken hout tegen te zetten. Hij vroeg zich verbaasd af of de wind ze had opengeblazen; — hij dacht dat hij misschien slechts had gedroomd, en den glans van het sneeuwlicht in de deuropening had gehouden voor de gestalte van een witte vrouw; maar hij kon geen zekerheid krijgen. Hij riep Mosaku, en was verschrikt doordat de oude man niet antwoordde. Hij stak in het duister zijn hand uit, en raakte het gezicht van Mosaku aan, en voelde dat het ijskoud was. Mosaku was stijf en dood. . . .

Bij het aanbreken van den dag was de storm voorbij, en toen de veerman naar zijn hut terugkeerde — even na zonsopgang — vond hij Minokichi bewusteloos liggend naast het bevroren lijk van Mosaku. Minokichi werd dadelijk verzorgd en kwam spoedig bij, maar bleef langen tijd ziek door de gevolgen van de koude in dezen vreeselijken nacht. Hij was ook zeer geschokt door den dood van den ouden man; maar hij zei niets van het visioen der vrouw in het wit.

Zoodra hij weer gezond was, nam hij zijn beroep weer op, — ging alleen iederen morgen naar het bosch en keerde als het donker werd terug met zijn takkebossen, die zijn moeder hem hielp verkoopen.

Op zekeren avond in den winter van het volgend jaar, toen hij op weg naar huis was, haalde hij een meisje in, dat toevallig langs denzelfden weg trok. Het was een lang, slank meisje, dat er heel goed uitzag; en zij beantwoordde Minokichi's groet met een stem, die het oor even aangenaam aandeed als die van een zangvogeltje. Toen ging hij naast haar loopen; en zij begonnen samen te praten. Het meisje vertelde dat haar naam was O-Yuki, hetgeen Sneeuw beteekent; dat zij onlangs haar beide ouders had verloren, en dat zij naar Yedo ging, waar zij eenige arme bloedverwanten had, die haar misschien konden helpen een betrekking als dienstbode te vinden.

Minokichi voelde zich spoedig aangetrokken tot dit vreemde meisje; en hoe meer hij naar haar keek, hoe schooner zij hem toescheen. Hij vroeg haar of zij al verloofd was, en zij antwoordde lachend dat zij nog vrij was. Toen vroeg zij op haar beurt of Minokichi getrouwd was, of verloofd, en hij vertelde haar dat — ofschoon hij alleen zijn moeder, die weduwe was, moest onderhouden, de kwestie van een „edele schoondochter” nog niet ter sprake was gekomen, daar hij zeer jong was. . . .

Na deze confidenties liepen zij een tijdje voort zonder spreken; maar, zooals het spreekwoord zegt, Ki, ga, arebe, me mo kuchi hodo ni mono wo iu, hetgeen wil zeggen: Wanneer het verlangen bestaat, kunnen de oogen evenveel zeggen als de mond. Toen zij het dorp bereikten, vonden zij reeds veel behagen in elkander; en toen vroeg Minokichi O-Yuki een poosje in zijn huis uit te rusten. Na eenige bedeesde aarzeling, ging ze mee, en zijn moeder heette haar welkom en maakte een warmen maaltijd voor haar gereed. O-Yuki gedroeg zich zoo aardig, dat Minokichi's moeder plotseling genegenheid voor haar opvatte, en haar overhaalde haar reis naar Yedo uit te stellen. En het natuurlijke einde der zaak was dat O-Yuki in het geheel niet naar Yedo ging. Zij bleef in het huis, als een „geëerde schoondochter.”

O-Yuki bleek een zeer goede schoondochter te wezen. Toen Minokichi's moeder stierf — ongeveer vijf jaar later — waren haar laatste woorden woorden van genegenheid en lof voor de vrouw van haar zoon. En O-Yuki schonk Minokichi tien kinderen, jongens en meisjes — allen mooie kinderen en zeer blank van huid.

De landbewoners vonden O-Yuki een zeer buitengewoon persoontje, van karakter heel anders dan zijzelven. De meeste boerenvrouwen verouderden op jeugdigen leeftijd; maar O-Yuki,

zelfs nadat zij de moeder van tien kinderen was geworden, zag er even jong en frisch uit als op den dag dat ze voor het eerst in het dorp was gekomen.

Op een avond, nadat de kinderen naar bed gegaan waren, zat O-Yuki te naaien bij het licht van een papieren lantaarn; en Minokichi, die naar haar zat te kijken, zei:

— Als ik je zoo zie zitten naaien met het licht schijnend op je gezicht, moet ik denken aan een vreemd avontuur, dat mij overkwam toen ik een knaap van achttien jaar was. Ik zag toen iemand even mooi en wit als jij nu bent — ja, zij leek sprekend op jou. . . .

Zonder haar oogen van haar werk op te slaan, antwoordde O-Yuki: — Vertel mij van haar. . . . Waar heb je haar gezien. . . .?

Toen vertelde Minokichi haar van den vreeselijken nacht in de hut van den veerman, — en van de Witte Vrouw, die zich over hem heen had gebogen, glimlachend en fluisterend, — en van den stillen dood van den ouden Mosaku. En hij zei:

— Slapend of wakend was dat de eenige keer, dat ik een wezen zag even mooi als jij. Het spreekt vanzelf dat ze geen menschelijk wezen was; en ik was bang voor haar, — heel bang, — maar ze

Foto C. Steenbergh.

SCHOONHOVEN.

HET VOORMALIGE GRAANPAKHUIS IN DE KOESTRAAT.

was zoo wit!... Ja, ik was er nooit zeker van of het een droombeeld was dat ik zag, of de Witte Vrouw van de Sneeuw....

O-Yuki wierp haar naaiwerk neer, en stond op, en boog zich over Minokichi heen waar hij zat, en schreeuwde hem in het gezicht:

— Ik was het-ik-ik-ik! O-Yuki was het! En ik zei je toen dat ik je zou dooden als je er ooit een woord over sprak!... Als die slapende kinderen er niet waren, zou ik je op dit oogenblik dooden! En nu moet je zeer, zeer goed op hen passen; want als ze ooit reden hebben zich over je te beklagen, zal ik je behandelen, zooals je het verdient!...

Terwijl zij schreeuwde, werd haar stem dun, als het fluiten van den wind; — toen smolt ze weg in een helderen, witten nevel, die opkrulde tot de dakbalken en wegrilde door het rookgat....

Zij werd nooit weer gezien.

ZIGEUNERMODEL.

Aan Elizabeth de Veer—Bersma.

HET was dan op een zwoelen morgen in Augustus, onder een heerlijke zon, dat wij, gaande een stillen bergweg buiten Granada, haar voor het eerst zagen, onze gitana.

Ons wild mooi zigeunermeisje.....

Langs een laag, oud muurtje, een muurtje dat schuil schier ging achter bloeiende cactus en mat groene agaven, was zij gekomen naar den grooten weg toe, was zij gekomen naar den Camino del Sacro Monte.

Fier, coquet, uitdagend. Gekleed in geel en blauw en hel rood. In het ravenzwarte haar wat blanke bloemen.

„Een lust van brutaal gedurfde kleuren!”

„Buenos dias, señores!” had zij gegroet.

„Buenos dias, señorita!”, hadden wij geantwoord.

En als waren wij kameraden geweest, van vroeger nog, hadden twee donkere oogen, twee groote, ondeugende, donkere oogen ons toegelachen.

Maria werd zij genoemd, en haar thuis was het Albaicin, het zigeunkamp van Granada, daar waar zich de gitano's grotten hadden gemaakt, zich holwoningen hadden gehouwen in den harden, wilden bergwand. Daar leefde zij met hare ouders in een kleinen, groenbegroeiden heuvel, voor aan den ouden weg naar Guadix. Daar leefde zij in de grot van Pepe en Faquita, waar vaak zoo lustig de gitaren speelden en de castagnetten klepperden, als er gezongen werd en gedanst.

O! een zonnig zigeunkind was zij, Maria, een wild, blij zigeunkind, dat slechts hield van vroolijk zijn, van altijd, altijd vroolijk zijn, „muy, muy alegre!”

Het leven immers was zoo mooi! Zongen niet ook de vogels, stoeiden niet ook de vlinders, daar buiten tusschen de bonte bloemen?

„Muy, muy alegre!...”

Ach! de schoone—, de niet te vergeten dagen dat wij het, later, met haar waren, dat wij meê thuis waren in de geheimen van het Albaicin, dat wij met Faquita en Pepe en Antonio en tante Mariquita, welhaast meê zigeuners ons voelden, daar onder den turkooizen hemel van het land Andalucia!

Want, na die eerste ochtendontmoeting daar op den stillen Camino, hadden wij haar vaak nog weergezien, ons mooi, donker gitanameisje in het geel en blauw en rood. En elken keer ook weer hadden wij elkaar gegroet:

„Buenos dias, señores!”

„Buenos dias, señorita!”

Waarbij dan steeds ook weer die groote, ondeugende oogen ons uitdagend hadden aangekeken.

Tot op een morgen mijn vriend de schilder haar daar buiten aansprak, en haar datgene vroeg waarnaar zijn kunstenaarshart al dagen had verlangd.

Wilde de señorita voor hem poseeren? Wilde zij zijn model, zijn zigeunermodel wezen? Ja, wilde zij?

„Si señor, si!...”, geschilderd worden wilde zij wel graag, „si señor!”, had zij in haar warm dialect geantwoord.

Waarop wij het daarna in den kleinen, groenbegroeiden heuvel al dra met elkander eens waren geworden, ook met Faquita en met Pepe en met tante Mariquita, — wij er allen cigarettten hadden gerookt en er koffie hadden gedronken, sterke, zwarte koffie.

En een kameraadschap was begonnen, waarvan ons de herinnering als iets heel moois bijblijven zou.

O, een sobere spelonkwoning maar was het, de hunne, een slordig uitgehakte „cueva” maar, waarvoor in zware, roodroeste hengsels een oude, eiken deur hing. En toch!... hoe rustig genoeglijk was er het zijn daar binnen die koele, gewitte wanden, daar binnen dat kleine vertrek, daar voor die primitieve kookplaats waar,

ZIGEUNERMODEL.

Naar de teekening van J. Dooijewaard.

boven een zacht houtskoolvuurtje, een koperen ketel met water haast altijd te neuriën stond.

Hoe rustig genoeglijk, ja!.....

O! vaak dachten wij dan aan geen afscheid voordat het donker werd in de bergen en wij wel terug „moesten” naar Granada, naar onze fonda in stad. Om dan wêér te komen den volgenden morgen, wanneer Maria ons wachtte buiten, of ons tegemoet kwam met haar jongen vriend Antonio.

Wat was zij mooi dan, onze donkere gitana, in hare dracht van roomig wit en crocusgeel, — wat was zij wonder mooi dan, dat mat bruine meisje dat daar wandelde tusschen ons den stillen, zonnigen weg naar het Albaicin.

Ons heerlijk vroolijk zigeunerinnetje. Onze wilde bloem van het Zuiden.

Dus schilderde mijn vriend haar in den kleinen, groenen woonheuvel aan den ouden Camino del Sacro Monte. Wanneer daar in de koele grot door open deur het warme zonlicht speelde, en van den weg af, een zachte geur van drogende kruiden naar binnen kwam.

Of ook wel poseerde zij buiten, Maria, op den stillen berg waar hoog de agaven groeiden en de cactus en de scherpgeaalde yucca.

Uren van streng werken, van ingespannen werken waren dat dan. Uren waarin nauwelijks een woord gesproken werd, waarin alleen het tikken van de penseelen tegen het palet, het af en toe laten vallen van een tube in de schilderkist, de stilte stoorde.

O! maar die uren, wat leken zij haar lang, wat waren zij voor haar vaak moeilijk! Hoe hunkerde zij dan naar de kleine poozen van rust, hoe smachtte zij dan naar die korte oogenblikken waarin zij even een cigarette mocht rooken, waarin zij even vroolijk mocht zijn en mocht babbelen met Faquita!

Tot dan eindelijk, eindelijk het licht ons verlaten ging. En zij weer vrij was, weer gelukkig vrij was, zij weer het heerlijk ongebonden zigeunkind wezen kon, vrij, vrij en vroolijk!

„Alegre, muy, muy alegre!”

En wij buiten, voor hare cueva, weer met ons allen samen gingen zitten, ijd nog een wijle napraatten, ofwel zachtjes méeneurieden haar lievelingslied, een vreemd zangerig wijsje van haar land.

Dan daalde al meer, al meer de gouden zon.

Kwamen al meer purper en laaiend karmozijn den rossen avondhemel kleuren.

Tot langzaam aan het te duisteren begon in het Albaicin.

En de lichtjes van stad ons noodend wenkten.

Maar ook wel wilde het somwijlen gebeuren, dat wij in donker nog wêér den weg naar onze gitana zochten, dat men ons er laat nog wachtte op den stillen Camino. Dan was er feest, en waren wij door Maria genoodigd in de ruime grot van tante Mariquita, waar er zou worden gezongen en gedanst, bij gitaren en castagnetten. Dan was er feest voor ons zigeuners, feest, door vriend Pepe geleid, en waarbij de schilder had gezorgd voor landwijn en cigarettten.

Ah! en wel onvergetelijk schoone avonden waren dat! In de lage, grillig verlichte bergwoning van de goede tante Mariquita troffen wij ze dan allen, onze kameraden, onze Maria, onze Pepe en Faquita, onze Antonio en Maruja, onze José en Antonia, allen in hunne helste —, in hunne kleurigste dracht. En ook andere gitano's nog waren dan meêgekomen om te dansen, om te zingen, om muziek te maken, om vroolijk te zijn.

Oléh! oléh!....., dan was het er een wild pittoreske bent van feestende zigeuners!

Oléh! oléh!....., dan waren er de hoofden verhit, en trappelden er al sneller, al sneller de voeten, dan speelden er woest de gitaren en klakkerden er al luider de castagnetten en dansten er de gitano's al driftiger, al vuriger hun fandango en hun garrotin.

Dan klonken er liederen van hartstocht en verlangen, of verhaalde plots een weemoedige melodie, een mysterieuze zang, van dood en vrouwenoogen.

En goudbruine wijn van het land Granada, geschonken daar nog uit leeren zakken, kleurde in de kroezen die gingen van mond tot mond.

Oléh! oléh!.....

Wijn!..... een geur van tuberozen!..... wilde muziek!... .., oléh! oléh!....., en vuriger, steeds onstuimiger werd er dan de dans, al heftiger, al hartstochtelijker het zingen, al feller het gloeien in donkere oogen.

Oléh! oléh!.....

Dan werd al doller de vroolijkheid, al doller het feest!

Het feest van onze mooie gitana in het geel en blauw en rood. Het zigeunerfeest, ons zigeunerfeest, dat duurde tot in de late uren van den Andalusischen nacht.

THEO DE VEER.

ORCHIDEEËN.

Van de orchideeën is de soort *Cypripedium* eene die bijna over de geheele wereld verbreid is, en waarvan de kweekers een groot aantal fraaie soorten kunstmatig hebben doen ontstaan. Behalve in Europa, Zuid-Amerika, Engelsch-Indië en de Malakka-States komen ook verschillende soorten zoowel op Java als op de andere eilanden van onzen Archipel voor. Ontruikt aan hun milieu, waar ze in het wild voorkomen, zijn ze bij ons op Java niet zoo heel makkelijk in bloei te krijgen. Slagen we hierin, dan zijn ze zoowel door hun rijkdom aan kleuren, hun grillige fantastische vormen en vooral ook door hun eigenschap om, afgeplukt en in een vaas gezet, wekenlang goed te blijven, buitengewoon dankbare planten. Ze vragen hier veel licht met weinig directe zonbestraling, en het liefst een rulle grond met niet te veel vocht, daar er gauw wortelrotting optreedt. Hun grilligen vorm danken ze aan de eigenaardigheid van twee der bloembladen om zich te vervormen in min of meer lang uitgerekte soms gedraaide en met wratten voorziene slippen, terwijl de bekende lip der orchidee zich vervormd heeft tot een zakje, dat dikwijls de gedaante van een klompje aanneemt, zooals bij het bekende venusmuiltje. Parfum verspreiden de hier voorkomende vormen niet. Hun bloeitijd is meest in den oostmoesson (Mei—October).

Van de vele soorten, die in de honderden loopen, is hieronder een afbeelding van een zeer rijk bloeiende plant geplaatst, de *C. Lucinianum* geheeten, waarvan het klompje donkerbruin is, en de bloembladen gelijkmatige donkere strepen vertoonen op een gelen achtergrond.

T. v. D.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

DOOR

F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz-Schönberg)

III.

ACHTER HET MASKER.

„Vogellijm, doodend een eik,
Ratten een kabel in tweeën bijtend,
Motten makend gaten in een kleed,
O, hoe moeten zij houden van hetgeen zij doen!
Ja, en ook wij, Kleine Wezens,
Wij zijn even druk bezig als zij;
Werkend ons werk in 't duister,
Let op, en gij zult het eens zien!”

(Piktisch lied, door Kipling)

EEN van de grootste verschillen tusschen de Natuur en den mensch is, dat terwijl de eerste haar middelen gebruikt voor een doel, de laatste gewoonlijk zijn doel naar zijn middelen moet schikken. Dit is het verhaal van een van de middelen door de Natuur gebruikt voor een doel. Ik weet volstrekt niet wat dit doel zal zijn; misschien weet de Natuur het. Hoe dan ook, deze adaptatie op zichzelf is al opmerkelijk genoeg.

De grauwe klauwier vloog over den donkeren groenen muur van hagedoorn en ging zitten dicht bij de tjiftjaf, die haar jongen leerde vliegen. De tjiftjaf nam geen nota van hem, natuurlijk. Zij dacht dat zij al de onschuldige zangvogels kende, die een zachtvaardig geslacht zijn en vertrouwen verdienen. Zij vertrouwde hem dan ook. Hij leek alleen maar een vrij kleurige zangvogel — glanzend donker bruin van boven, licht roomkleurig met een spoor van rose van onderen, mistgrijs op zijn kopje en een zwarte staart met witte lijnen. Zoo was hij.

Maar-maar-maar! Een nauwkeurige beschouwing zou hebben doen zien een snavel, die leek op een bek van een kleinen havik, en klauwen, die als ze geen roofvogelklauwen waren, toch tenminste roofvogelklauwen in miniatuur waren. En bovendien had hij — daar de Natuur altijd haar acteurs voor hun rollen kleedt — een zwarte vlek om elk oog — men kan ze zien op portretten van oude zee-roovers — die hem een zeer norschen blik gaven. Nu zijn deze dingen niet noodig voor het vangen van kleine insecten op knoppen en twijgen — hetgeen de aangewezen bezigheid is van zangvogels — maar zij zijn zeer zeker het merkteken van de slachters, de vleescheters. En toch was hij een zangvogel, officieel als zoodanig geclassificeerd, en hij zong een buitengewoon mooi lied — zijn eigen lied — om het te bewijzen.

Toen vloog de grauwe klauwier terug over de heg, en buiten het gezicht van de tjiftjaf, ging hij op een tak zitten zingen. Daar stak natuurlijk niets in; maar de zang was volstrekt niet het gezang van den klauwier. En mooi gedaan werd het ook.

„Tjiftjaf-tjiftjaf-tjiftjaf!” zong hij, de tinkelende tonen uitend in de stille, heete lucht, precies zooals de tjiftjaf dit doet.

Ik weet niet, wat de tjiftjaf ervan dacht, behalve misschien dat haar mannetje op een verkeerden tijd zong. Hoe dan ook, weldra kwam een van de jonge vogels aanwaggelen over den rand van de heg om den zanger te zien, en belandde met uitgespreide vlerken op een eikenschuitje.

De grauwe klauwier scheen hem eerst niet te zien. Hij bleef alleen maar voortzingen, en met heel wat gefladder en plompe

pogingen om zich in evenwicht te houden, kwam het jonge vogeltje naderbij tot het op een meter afstand was. Toen — voor men drie kon tellen — werd het masker afgerukt.

Er was volstrekt geen waarschuwing van hetgeen volgde en het was zoo onverwacht dat het niet vermoed werd. Er was alleen het ophouden van den zang, een visioen van den klauwier, die plotseling naar beneden gleed, een dwarrelwind van veeren, een zachte kreet, een snel gepik, en — de klauwier was weg, laag vliegend over het golvende hondsgras, gevolgd door de wolkenschaduw, terwijl de jonge tjiftjaf tusschen zijn klauwen hing.

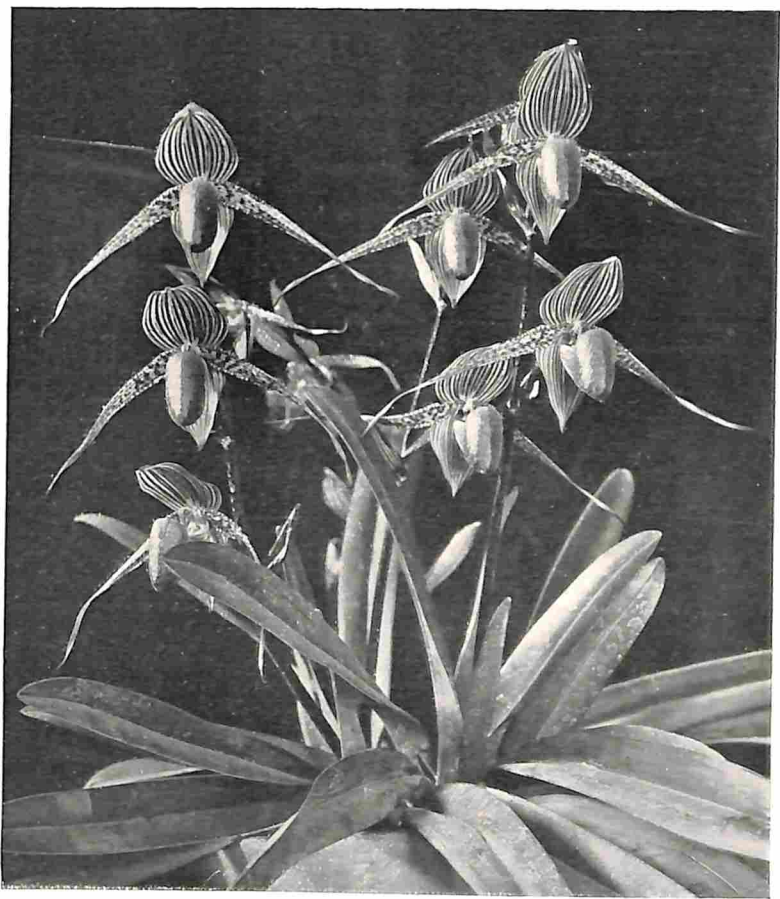
Hij vloog rechtstreeks naar een dichte bosschage, waar hagedoorns, sleedoorns, hulst, vlier en jong eikenhout samen vochten in een verwarde massa van dozijnen tinten groen, onder welks donkere schaduw de bleke kronen der mosrozen gloeiden als feeënlampen.

Hier, in een hoekje, afgesloten door oevers van groen, op den ijzerharden tak van een sleedoorn, hield de klauwier stil — bij zijn nest.

Ge kent de afbeeldingen van de kampen der wilden, waar de hoofden der verslagen vijanden op speren gestoken, staan te midden van de huiden van dieren? Welnu, dit hol van dezen teeren, onschuldigen zomervogel was precies zoo, alleen maar erger, veel erger!

De heele plek was een puntige gevaarlijke val van dorens, waar degene, die er zorgeloos invloog, op vreeselijke wijze moest sterven, en op deze dorens staken in akelige rij en gelid, de trofeeën van de jacht, door den vogel in de laatste twee dagen buit gemaakt. Er was een jonge muis op een doorn gespietst en dicht erbij zijn moeder — het mannetje en het wijfje hadden hun vereende krachten noodig gehad om haar te doden — die was gekomen om hem te zoeken; er was een afschuwelijk jong van een bastaard nachtegaal, dat slap aan een anderen doorn hing, naast een hagedis, wiens staart neerhing als een zweepkoord; er was een babykikvorsch, die juist van huid had verwisseld, en die zijn kleine handjes omhoog stak alsof hij vol afgrijzen was voor deze smet op het fraaie Engelsche landschap; er was een volwassen mannetjes-geelgors, schitterend in alle tinten van geel, met een doorn door zijn nek; en er was een kleine spitsmuis, kaal en bigachtig; terwijl overal in het rond, gespietst in alle mogelijke houdingen kevers waren, blauwgroen, robijnrood, oranje met zwart, purper en goud, groen en vuurrood, donkerrood en vuurkleurig — alle gekruisigd door dien duivelschen vogel, dit middel door de natuur gebruikt tot een doel.

De vogel was nog schijnbaar — ofschoon het moeilijk in werkelijkheid aan te nemen is — verdiept in bewondering van zijn afgrijselijke „voorraadskamer” — de inwoners hadden hem daarom ook „slachter” vogel genoemd — toen aan het andere einde van het boschje een luidruchtig, helsch lawaai ontstond. Het scheen dat iemand iets had gedood of gestolen, en de bewoners der wildernis waren en masse gekomen om den misdadiger te zien vermoorden. De klauwier keerde zijn kop om met de automatische vlugheid van alle vogels, en luisterde. Schril en onmiskenbaar klonk boven het geraas uit een krijschend „Rark! Ra-ark!” Ongetwijfeld de vinnige, gemeene stem van zijn geliefde gade. Hij kende ze goed,

ORCHIDEEËN.

CYPRIPEDIUM LUCINIANUM.

Uit de verzameling van Dr. Travagline, Lawang (Java).

maar al te goed dikwijls, en daar hij ze kende, ging hij erheen.

Terwijl in de open lucht zijn vlucht iets moois had, was hij in het gebladerte opmerkelijk — bijna even opmerkelijk als die van de lijster. Ik weet niet hoe; maar terwijl hij met groote snelheid voortvlood, ontsnapte hij twintig maal aan het gevaar zichzelf te pletter te slaan of zich te spietsen aan dorens, maar hij deed het. De lange staart had er, denk ik, iets mee te maken.

Dit verklaart ook hoe hij, om een zwart-groen dicht hulstboschje met myriaden dorens heenschietend, erin slaagde door een bliksemsnellen draai — gemaakt na een waarschuwing van ongeveer een vijftigste seconde, een hevige botsing wist te vermijden met een vogel, die van de tegengestelde richting kwam. De vogel zelf deed geen enkele poging om een botsing te voorkomen. Die vogel had haast; reikhalsde om ergens te komen, of ergens anders, niet dadelijk, maar heel veel eerder. Bovendien scheen hij angstig en verward. Dit echter was niet te verwonderen, want, toen de klauwier in een snellen cirkel kwam aanvliegen, zag hij dat zijn betere helft dien vogel nazat. Daar stak natuurlijk niets verwonderlijks in. Viel zij niet twintig keer op een dag met snavel en klauwen op hem aan?

Evenmin verbaasde hij zich over het feit, dat de vogel zelf een allervreemdste plomp, kabouterachtig ding was, bijna zonder hals en met oogen, als die van een kat. Het was datgene wat tusschen de klauwen van den vogel hing, dat hem trof en deed ronddraaien als een dol geworden vliegmachine, en hem met razende snelheid den vogel najoeg. Hij kende het ding dat de vogel tusschen zijn klauwen had. Het was een van zijn eigen jongen.

Terwijl hijzelf een van de toepassingen der Natuur was, was de vogel vóór hem een der adaptatie menschen. Het was een kleine uil, een soort onlangs uit Spanje naar Engeland gebracht, een vreemdsoortige, kleine zonderling, ongeveer acht en een halven duim lang, maar als alle uilen tot de tandengewapend — of liever tot den snavel.

De klauwier wist weinig van uilen, hij kende ze alleen als de spoken van den nacht, waarvoor hij, zooals hij reeds in zijn kinderkamer had geleerd, bang moest wezen. Een uil, die op den dag op jacht ging, was voor hem een onbekende verschrikking en hoe kon hij weten dat de kleine uil, de brui gevend aan de gewoonten van zijn ras, vaak bij daglicht gaat jagen?

De race, die nu volgde, was op zijn kleine wijze een groote daad. Hij had niet door het menschelijk oog gevolgd kunnen worden, want beide waren specialist in het gevaarlijke spel van vliegen tusschen het geboomte. Zij gingen tusschen de angst-aan jagende massa boomstammen, takken, twijgen, doorns, klimplanten en bladeren door als visschen door een rietboschje onder water. Maar als de visch tegen iets aanstoot, hindert het niet. Als deze vogels tegen iets hadden aangevlogen, zouden zij tamelijk snel gedood zijn.

Ik denk dat de uil zich verbeeldde dat hij het jong van een onnoozel, klein vogeltje te pakken had. Zoo ja, dan moet het wel een groote schok voor hem zijn geweest te merken dat hij een paar duivels woedend had gemaakt. Hij had nog beter gedaan te dansen op een wespennest, dan was hij klaar geweest. Dat begon hij te begrijpen voor hij 500 meter had afgelegd, in welken tijd de wijfjesklauwier eens zijn rug had opengescheurd, tweemaal veeren uit zijn kop had gerukt, eens zijn schouder had opengekrabd tot het bloed eruit liep en een half dozijn malen bijna zijn oogen had uitgekrabd — zijn mooie, groote oogen. Toen dook de uil weg in een holte van een boom, en de klauwieren keerden terug naar hun gezin, terwijl de uil ze verwenschingen naschreeuwde.

Later vinden wij onzen klauwier gezeten op een paal, kijkend naar den zonsondergang, alles donkerrood gekleurd, in een doffen band van wolken. Dicht bij hem vormde zijn wijfje een kleurige plak tegen het strakke blauw-groen van een hulstboschje. Nu en dan schoot hij toe op een voorbijgaanden meikever, pakte hem en keerde naar zijn paal terug. Waarna zijn wijfje kwam aanvliegen en dan ontstond er een schermutseling, alleen maar te vergelijken, zoowel wat beweging als geluid betreft, met het vechten van katten — of duivels. Midden in het heele zaakje namen zij zonder eenige waarschuwing een houding als een standbeeld aan en bleven alsof ze uit steen gehouwen waren een half dozijn minuten zitten, tot zij plotseling wegstoven en jacht maakten op een anderen kever, of den een of anderen ongelukkigen jongen vogel half dood deden schrikken, maar in den aanval op de prooi tegen elkander aanbotten, en opnieuw begonnen te vechten en te bijten en te schreeuwen en tegen elkander te vloeken.

Ze waren een allerliefst paar.

Misschien door die liefelijke bezigheid, of misschien doordat de nevelen stilletjes uit hun hollen kropen en de aangroeiende schaduwen omkleedden, lieten zij niet op iets, zelf weinig meer dan een schaduw, dat geluidloos als een spook onder de laag hangende takken der eiken was gegleden en op een kalen tak was gaan zitten. Het vloog zonder eenig geluid van vleugels of veeren, dat vreemde, spookachtige ding, eens gezeten, bleef het zoo onbewegelijk als de Dood. Maar toen de nevelen het bedekten, schitterden zijn oogen; lang nadat zijn bruine gestalte met witte, ovale vlekken door den mist was bedekt, bleven zijn oogen schitteren — oogen en niets anders, schijnbaar in de lucht hangend, een onbewegelijke, wrede, spookachtige blik. Het had den geest van den avond kunnen zijn die vorm had aangenomen, maar.....

Zonder de minste waarschuwing, en met een vreeselijke onverwachtheid, weerklonk in de duffe lucht van die stille plek een angst-aan jagend, langgerekt, venijnig sissend gebrabbel. Wij moeten het tenminste — daar het geluid onbeschrijfelijk was — zoo noemen.

Maar de beide klauwieren sprongen op, alsof iemand ze had geprikt, en, wat belangrijker was, de beide jonge klauwieren, die sliepen tusschen het dichte gebladerte van een eeuwenouden hagedoorn op slechts drie meter afstand, sprongen eveneens op. En daar kwam het op aan. Die kreet werd speciaal geuit om hen te doen opspringen, daar opspringen bladergeruis beteekende, en bladergeruis hen verried.

Doch het ruischen was slechts zeer zacht, zoo zacht dat het op eenige meter afstand voor een mensch onhoorbaar was, maar het drong door tot de scherpste ooren in de natuur op vijftig meter afstand — de ooren van den kleinen uil.

(Wordt vervolgd.)

MIMOSA'S.

IN groote hoeveelheden worden zij thans weer te koop aangeboden. Niet alleen in bloemenwinkels, maar ook op onze pleinen en hoeken van drukke straten ziet men de kooplieden, die een bundel rijkbloeiende *Mimosa* voor een luttel bedrag aan den man trachten te brengen. En zij vinden gereede koopers, want sierlijker bloemen zijn in dezen tijd moeilijk denkbaar.

Dat men ze in de oorlogsjaren weinig of niet zag vindt zijn oorzaak hierin, dat de Mimosatakken uit Zuid-Frankrijk worden ingevoerd, waar zij in zeer groote hoeveelheden voor den export worden geteeld. De lage koers van de franken en liren zijn oorzaak, dat zij, niettegenstaande de hooge vrachtprijzen, hier toch nog voor een zeer lagen prijs kunnen verkocht worden, waardoor zij onze hier te lande geforceerde bloemen ernstige concurrentie aandoen.

Waar zij algemeen bekend zijn onder den naam *Mimosa*, daar behouden wij dien naam, hoewel hij eigenlijk onjuist is en de plant, waar deze fraaie bloemen van afkomstig zijn, *Acacia* heet. Het is een zeer uitgebreid geslacht, waarvan meer dan 400 soorten bekend zijn, die voornamelijk in Australië en Nieuw Zuid-Wales te huis behooren, doch die tegenwoordig in Zuidelijk Frankrijk algemeen in kultuur zijn genomen, aangezien het uitstekende heesters zijn voor snijbloemen, die daar te lande even goed, wellicht beter groeien dan in hun vaderland.

Hoewel men het op het eerste gezicht niet zeggen zou, behooren de *Acacia's* tot de zelfde familie als onze Erwten en Boonen n.l. de *Leguminosae* of Peuldragende gewassen; noch de vorm der bloemen, noch de bloeiwijzen doen daaraan denken, doch de vruchten wijzen er geheel op. Zij vormen dan ook een z.g.n. onderfamilie n.l. de z.g.n. *Mimosae*, waartoe ook het zoo gezochte Kruidje-roer-mij-niet behoort.

Een andere eigenaardigheid van deze planten is, dat zij eigenlijk geen bladeren dragen. De min of meer sikkelvormige, platte, bladachtige organen, waarmede de lange twijgen dicht bezet zijn, zijn inderdaad geen bladeren, maar niets anders dan vervormde bladstelen, die geheel de functie van bladeren hebben overgenomen; beziet men ze echter goed, dan zal men bemerken, dat zij gewoonlijk niet horizontaal, doch vertikaal aan de twijgen zijn ingeplant en aan iederen tak komen er gewoonlijk steeds voor, waar men aan deze z.g.n. phyllodiën terzijde kleine blaadjes vindt. De eigenaardige blauwgroene, somtijds groengrijze kleur dezer bladachtige organen, waartegen de levendig goudgele bolronde of ovale bloeiwijzen zoo mooi uitkomen, maakt ze bijzonder sierlijk en zeer gezocht.

Ook als potplanten zijn de *Acacia's* zeer mooi en de kultuur is zeer gemakkelijk; zij vormen een sieraad voor iedere koude kas.

E. Th. W.

Foto C. Steenberghe.

ACACIA (MIMOSA) DEALBATA.